...Н ОРОНУУДАЙ ПРОЛЕТАРИНАР, НЭГЭДЭГТЫ!

...урят-Монголой ҮНЭН

...(б)-гэй ОБЛАСТНОЙ БА ГОРОДСКОЙ КОМИТЕДҮҮДЭЙ, ...УРЯТ-МОНГОЛОЙ АССР-эй ВЕРХОВНО СОВЕДЭЙ ОРГАН.

...(6097) | 1950 оной августын 20, воскресенье | Сэн 20 мүнгэн

МОСКВА, КРЕМЛЬ

ССР Союзай Министрнүүдэй Совeдэй Түрүүлэгшэ нүхэр *Иосиф Виссарионович* *СТАЛИНДА*

Ставропольско хизаарай Черкесскэ автономно областиин кол...уд ба совхозууд Танай үмэнэ абаһан социалистическэ уялгануу... бэелүүлэн, таряа тушааха гүрэнэй түсэбые (кукурузагүйгөөр) ...өорһоонь урид дүүргээ гэжэ, хүндэтэ Иосиф Виссарионович, ...да элидхэнэбди. Эдеэ хоолой гол культура—шэниисэ бэлэдхэхэ ...эб үлүүлэн дүүргэгдээ. Үнгэрэгшэ жэлэйхиһээ 557 мянган пүүд ...ү ехэ шэниисэ тушаагдаба. МТС-үүдэй хүдэлмэриин түлөө нату...үлбэриин тоосоогоор гүрэндэ таряа тушаалга үргэлжэлһөөр.

Областиин колхозууд болон совхозууд намарай ба хабарай куль...ануудай үрһэнүүдээр өөһэдыгөө бүрин хангаа. Колхознигууд ба ...хозницанууд ниитынгээ малажалые тэжээлээр хангаха хүдэлмэри ...үлжа байна.

Парти ба правительствын саг үргэлжын анхарал оролдолгодо ха... болгон Черкессиин ажалшад эб найрамдалай түлөө тэмсэлдэ, ...ай Эхэ ороной хүсэ шадалые хойшодоо бэхижүүлхын түлөө бүхы ...ээ саашадаа үгэхэ байна.

ВКП(б)-гэй Черкесскэ обкомой Секретарь В. ИЕВЛЕВ.
Черкесскэ областиин ажалшадай депутадуудай Совeдэй исполкомой Түрүүлэгшэ А. ГЕДЫГУШЕВ.
Бэлэдхэлэй Министерствын Черкесскэ областьдохи Түлөөлэгшэ Г. ЗУЕВ.
Черкесскэ областиин хүдөө ажахын Управлениин Начальник И. ГРЕВЦЕВ.

ХОЙШОЛУУЛАШАГҮЙ ШУХАЛА ЗОРИЛГО

...1950 ондо ургаса хуряалгые ба ...өө ажахын продуктнуудай бэ...хэлнүүдые үнгэргэхэ тухай» ...СР-эй Министрнүүдэй Совeдэй ВКП(б)-гэй ЦК-гэй тогтоол соо ...э хуряалга ба тэжээл силосо...а дээрэ механизацие хэрэглэ... ябадалда тон ехэ анхарал та...аһан байна. Тэрээнтэй хамта, ...э тэжээл бэлэдхэлгээр МТС... ...э нилээд ехэ түсэб үгтэжэ, ...нэй үүргэнь бүри дээшэлүү...дээ. Мүнөө жэлдэ манай рес...бликын машинно-тракторна ...цинууд харьяата колхозуудтаа ...ондонойхидо орходоо 10 дахин ...үбһэ сабшаха түсэбтэй юм. ...э харюусалгатай даалгабарие ...ргэхын тулада МТС-үүдтэ бии ...аа үбһэ хуряалгын бүхы ма...нануудые элсүүлжэ, тэдэниие ...рэн хүсөөрнь ашаглаад, сезон ...э тракторна сенокосилка бүреэр ...0 гектарһаа бага бэшэ үбһэ ...шаха, тракторaaр силос хэршэ...г машина бүреэр 1000 тонноһоо ...а бэшые хэршэхэ гэжэ парти, ...вительствaaр тогтоогдоһон ...лгабарие заатагүй бэелүүлхэ ...хала.

...иихэдээ, түбхын түрүүндэ трак...рна бригадануудта ажалай эм...хэл ба жаяг заршамые һайжа...лжа, хүн бүхэнэй үдэр бүриин... нормые дүүргэхэ ябадал хан... хэрэгтэй. Гэбэшье, дурсагдаг... эрилтэнүүдые МТС-үүдэй ...ректорнүүдэй, замполидуудай партийна эхин организацинуу... мүнөө хэрзэргээр бэелүүлжэ ...һыень шалгахада, энэ талаар ... хангалтагүй байба. Тэрэ шал...аанһаа боложо, МТС-үүд үбһэ ...шаха ба силос дараха түсэбүү... таһалдуулха аюулда хүргэжэ ...ха юм. Байгша оной ав...тын 10 хүрэтэр республикын ...С-үүд үбһэ сабшаха түсэбөө ...л—7,4 процент, силос дарал...а—15,1 процент дүүргэһэн ...йна.

...нэ юу гэршэлнэб гэхэдэ, олон... аймагуудай партийна, советскэ, ...өө ажахын органуудай үбһэ ...ряалга дээрэ МТС-үүдэй үүргэ ... харюусалгые дээшэлүүлхын тү... оролдодоггүй, даалгабари...удаа дүүргэхыень тэдэнһээ ...лтэ хэдэггүй, хүдэлмэриинь ...сые хинан шалгадаггүй байһые ...руулна. Мүн БМАССР-эй хүдөө ...ахын Министерствын зүгһөө ...ТС-үүдтэ үбһэ тэжээл бэлэдхэл... шангадхаха тушаа шухала ...мжээнүүд абтаагүй байха юм. ...ихэлээр олон МТС-үүдэй, илан...да Тарбагатайн, Кабанскын, ...римскэ, Тимлюйскэ, Саянтын, ...энгын, Ново-Брянска машинно-...акторна станцинуудай ди...цинүүд үбһэ сабшаха, силос ...раха хүдэлмэринүүдтэ ёһо тэды...р хандажа, бии байгаа арга ...оломжонуудаа гүйсэд хэрэглэнэ...й. Хэтэрхэдээ, Саянтын ба Тар...агатайн МТС-үүдэй хүтэлбэри...шэд тракторaaр үбһэ сабшаха газараа мүнөө хүрэтэр хүсэд тодорхойлоодүй байһаар. Эдэ МТС-үүдтэ бии байгаа машинанууд үбһэ хуряалга дээрэ хангалтагүйгөөр хэрэглэгдэнэ, тракторнууд эбдэржэ, сенокосилкануудынь миил байдаг. Тракторна агрегадуудтань нормоёо дүүргэдэггүй хүнүүд олон. Гэбэшье, тус МТС-үүдэй директорнүүд Танхасаев, Маслов гэгшэд үбһэ тэжээл бэлэдхэлгэ дээрэ тохёолдоһон эдэ бүхы дутуунуудаа усадхаха тушаа хэмжээ абажа, гүрэнэй даалгабарие дүүргэхэ ябадал хангахын орондо, харин «тракторaaр сабшахада тааруу зохид талмайгүй» гэхэ мэтын шалтаг барина. Эдэ хоёрой иимэ бүдүүлиг мэдүүлгэнүүд хадаа тэжээл бэлэдхэхэ гүрэнэй түсэбые зорюутаар таһалдуулха гэһэн һэдэлгэдэл адляар, эрид буруушаагдаха байна.

Үбһэ тэжээл бэлэдхэлгэдэ олонхи МТС-үүдэй иимэ харюусалгагүйгөөр хандадаг ябадалые саашадаа яабашье тэсэшэгүй. Аймагуудай партийна, советскэ органуудай зорилго хадаа үбһэ сабшалгын болон силос даралгынь түсэбые МТС бүридэ заатагүй дүүргэхэ ябадал хангалга болоно. Тиихын тулада МТС-үүдтэ бии байгаа бүхы тракторна сенокосилканууд ба силос хэршэдэг машинануудые дүүрэн хүсөөрнь ашаглаха, энэ хүдэлмэридэ ябадаг хүн бүхэнэй үдэр бүриингөө нормо дүүргэлгые түйлаха шухала. Тэрэшэлэн малай тэжээл бэлэдхэлгэ дээрэ колхозууд ба МТС-үүдэй хоорондоо баталһан договорно уялгануудайнгаа эбдэгдэжэ байһаниие хоёр талаһаа далдалан нюуха ябадалнуудтай шангаар тэмсэхэ хэрэгтэй.

Тракторна бригадануудта ажалай эмхидхэл ба жаяг заршамые улам һайжаруулга, социалистическэ мүрысөөе бүри хүсэтэйгөөр дэлгэрүүлгэ хадаа үбһэ хуряалга болон силос даралгын темпые шангадхаха шухала нүхэсэлнүүдэй нэгэниинь мүн. Тиимэдэ МТС-үүдэй дирекци, замполидууд ба партийна организацинууд энэ талаар илангаяа ехэ анхарал табиха ёһотой.

Мүнөө таряа хуряалга ба гүрэндэ тушаалга хаа хаанагүй эхилээд байна. МТС-үүдэй хүтэлбэрилэгшэд хадаа комбайнуудые һаадгүйгөөр ябуулжа, таряа хуряалгые богони болзор соо, гээлтэ хоролтогүйгөөр үнгэргэхэтэеэ нэгэ доро үбһэ тэжээл бэлэдхэхэ түсэбөө заатагүй дүүргэхэ тушаа шанга хэмжээ абаха ёһотой.

Хоногооршье хойшолуулашагүй шухала зорилго болохо үбһэ хуряалга, силос даралгые амжалтатайгаар дүүргэжэ, харьяата колхозуудайнгаа малажал хүгжөөхэ гурбан жэлэй түсэбые бэелүүлгэдэ эдэбхитэйгээр хабаадалсаха гээшэ республикын механизаторнуудай нангин уялга мүн.

Үһалагдадаг газарые бүрин хүсэдөөр хэрэглэхын ба хүдөө ажахын хүдэлмэринүүдые механизацилха ябадалые һайжаруулхын зорилгоор үһалууриин шэнэ системэдэ орохо тухай

Манай орон дотор үһалагдадаг газартаряалан горьтойхон хэмжээндэ хүрөө гэжэ СССР-эй Министрнүүдэй Совет тэмдэглэнэ. Дунда Азиин ба Закавказьеын эрхэ байдалда хүдөө ажахын культурануудай үндэр ба тогтууритай ургаса абаха ба хүдөө ажахые саашадань хүгжөөхэ хэрэгтэ үһалуури гээшэ шиидхэхы удхашанартай. Хара хүрьһэтэ центральна зонын районуудта ба СССР-эй европейскэ хубиин талын ба модото талын бусад районуудта үһалуури гээшэ ган гасууртай тэмсэхэ ба хүдөө ажахын культурануудай гарантированна ургаса хангаха хэрэгтэ тэрэшэлэн улам ехэ удхашанартай боложо байна.

Мүнөө үедэ үһалагдадаг газартаряалангай районуудай партийна, советскэ болон хүдөө ажахын органуудай шухалын шухала зорилго хадаа үһалагдадаг газарые хэрэглэхэ ябадалые һайжаруулха талаар хүдэлмэринүүдые хэхэ, хүдөө ажахын хүдэлмэринүүдые механизацилгын хэмжээе бүхы аргаар дээшэлүүлжэ ба үһалагдадаг газартаряаланда түрүү агротехникые үргэнөөр нэбтэрүүлжэ, үһалагдадаг газар дээрэ хүдөө ажахын бүхы культурануудай ургасые үлэмжэ түргэнөөр саашадань дээшэлүүлгые хангаха хэрэг болоно гэжэ СССР-эй Министрнүүдэй Совет тоолоно.

Тиихэтэй хамта СССР-эй Министрнүүдэй Совет болбол үһалууриин мүнөө бии байгаа системэ хадаа хүдөө ажахые хүгжөөлгын мүнөө үеын хэмжээе ханганагүй гэжэ тэмдэглэнэ. Үһалууриин мүнөө бии системэ хадаа хүдөө ажахын машинануудай саг үргэлжэ ябажа шадахаар бэшэ үһалууриин каналнуудай олон һалаануудта, тэдэнь 80—150 метр бүридэ хэгдэжэ, үһалагдадаг газарые 1,5—3—10 гектар хэмжээтэйгээр жэжэхэнүүд, амяар амяараа үһалууриин участогууд болгон хубаана.

Үһалагдадаг багахан хэмжээнэй участогуудтай газартахи саг үргэлжын үһалууриин каналнуудай олон һалаанууд хадаа иимэ юумэндэ хүргэдэг гэжэ олонжэлэй практика харуулна гэбэл:

а) сэхэ үһалууряар эзэлэгдэһэн ба саг үргэлжын үһалууриин каналнуудые зубшан байдаг, хүдөө ажахын культурануудай таригдадаггүй үһалууриин газарнуудай 4—6 процентые, тиихэдэ хэдэн ушарта 10—12 процентыень хэрэглэхэгүй ябадалда хүргэнэ;

б) машинануудай эрьелдэхэдээ хүдөө ажахын культурануудай тарилгые гэмтээһэнэй эсэстэ ургасын 3—5 процент хүрэтэр гээлтэдэ хүргэнэ;

в) тракторнууд, комбайнууд, хлопок хуряалгын болон хүдөө ажахын бусад машинануудые үндэр бүтээсэтэйгээр хэрэглэхэ ябадалда һаад хэнэ, пропашной культурануудые механизированнээр хүндэлэн үйлэдбэрилхэ арга үгэнэгүй, мүн тэрэшэлэн тракторнуудаар хүдэлмэрилхэдэ горючи ехээр гаргашалха ябадалда хүргэнэ;

г) саг үргэлжын үһалууриин каналнуудые элһэ шоройһоо болон ургасаһаа сэбэрлэлгын хүдэлмэриин хэмжээе ехэ болгоно, тиихэдэ энэ хүдэлмэри мүнөө үедэ гараар хэгдэжэ, колхозүүд болон совхозуудай ехэхэн тоото хүдэлмэриин хүсые хабаадуулна;

д) үһанай шэнгэжэ хоролтые ехэ болгожо, тэрэнь газарай хүрьһэн дорохи үһанай хэмжээе дээшэлүүлгэдэ туһа болодог ба үһалууриин газарай мелиоративна байдалые муудхадаг байна;

е) үһалууриин каналнуудые зубшан бургаг үбһэнүүдэй ургаха ба хүдөө ажахын культурануудай хоротоной үдэхэдэнь туһална. Олохон түрүү колхозууд, совхозууд болон научно-шэнжэлэлгын эмхи зургаанууд болбол саг үргэлжын үһалууриин каналнуудые гансал үһалууриин үедэ байгуулагдаад, хүрьһэ элдүүрилгын механизациин ба тарилгын хойноһоо харууһалалгын эрилтэнүүдһээ дулдыдуулан һүүлдэнь жэгдэлэгдэдэг каналнуудаар һэлгэхэ аргаар үһалууриин сетиие байгуулха шэнэ үлэмжэ һайн аргануудые бии болгоод хэрэглэжэ байна. Үһалууриин системые шэнэдхэн байгуулха талаар түрүү колхозууд, совхозуудай, мүн тэрэшэлэн научно-шэнжэлэлгын эмхи зургаануудай олоһон дүй дүршэл хадаа саг зуурын үһалууриин каналнуудые хэрэглэжэ, мүнөө үедэ үһалууриин шэнэ системэдэ хаа хаанагүй орохо арга олгоно. Үһалууриин энэ шэнэ системэ хадаа түрүү дүй дүршэлэй саашанхи хүгжэлтэ болохо зуураа, үһалагдадаг газарые хэрэглэхэ ябадалые һайжаруулха ба хэдэ хэдэн түрүү колхозууд болон совхозуудта бии байһан үһалууриин томо участогуудта орходоо үлэмжэ томо участогуудые хэрэглэхэ үргэн хэмжээ-ябуулгануудые бэелүүлхэ арга боломжо олгоно. Саг зуурын үһалууриин каналнуудые хэрэглэн ябуулха үһалууриин шэнэ системэ хадаа иимэ юумэнүүдые хэхэ арга олгоно гэбэл:

а) саг үргэлжын үһалууриин каналнуудые усадхажа ба саг үргэлжын үһалууриин каналнуудые зубшан байһан ба мүнөө хүдөө ажахын культурануудай таригдадаггүй газарые элдүүридэ хэрэглэжэ, үһалууриин газарые бүрин хүсэдөөр хэрэглэхэ, мүн тэрэшэлэн машинануудай эрьелдэхэдэ тарилгын дарагдажа, ургасын гээлтэдэ орохо ябадалые хорооно;

б) үһалууриин участогуудай хэмжээе ехэ болгоно, тэрэнь хүдөө ажахын хүдэлмэринүүдые механизацилгын хэмжээе дээшэлүүлхэ, мүнөө үеын томо машина техникые хэрэглэхэ, үһалагдадаг газартаряаланда хүдөө ажахын машинануудай бүтээсые горьтойгоор дээшэлүүлхэ ба полинуудые үйлэдбэрилгын гаргашануудые хороохо арга боломжо олгоно;

в) үһалууриин үһые бүрин хүсэдөөр хэрэглэхэ ба каналнууд соо үһанай шэнгэхэ ябадалые хороожо, газарай мелиоративна байдалые һайжаруулха арга олгоно;

г) каналнуудые элһэ шоройһоо ба ургамалнуудһаа сэбэрлэхэ хүдэлмэринүүдэй хэмжээе хороожо, каналнуудые харууһалгын гаргашануудые хороохо, мүн тэрэшэлэн үһалууриин сетиие байгуулха талаар хүшэр хүндэ хүдэлмэринүүдые механизировалха арга олгоно;

д) буртаг үбһэнүүдэй гуламтые ба хүдөө ажахын культурануудай хоротониие түргэнөөр усадхаха арга олгоно.

Үһалууриин шэнэ системые хэрэглэлгэ хадаа хлопогой, ооройһоной ба хүдөө ажахын ба бусад культурануудай валова суглуулгые саашадань дээшэлүүлхын, хүдөө ажахын машинануудай бүтээсые дээшэлүүлхын ба үһалагдадаг газар дээрэхи хүдөө ажахын хүдэлмэриин гаргашые хороохын тулада ехэхэн арга боломжонуудые бии болгоно.

Саг зуурын үһалууриин каналнуудай булюу һайн байһан тухай мэдээнүүдтэй байгаад, түрүү колхозуудай дүй дүршэлые ба энэ талаар научно-шэнжэлэлгын эмхи зургаануудай түйлалтануудые хүдөө ажахын үйлэдбэридэ үргэнөөр нэбтэрүүлхэ тушаа хэмжээ СССР-эй хүдөө ажахын Министерствын ба СССР-эй совхозуудай Министерствын абаагүй байһан ябадалыень буруу гэжэ СССР-эй Министрнүүдэй Совет тоолоно.

Үһалагдадаг газарай ашагые саашадань дээшэлүүлхэ хэрэгтэ үһалууриин шэнэ системын имагта ехэ удхашанартай байһаниие тооложо, СССР-эй Министрнүүдэй Совет иигэжэ тогтоогсо:

1. Саг үргэлжын каналнуудай орондо үһалууриин саг зуурын каналнуудые хэрэглэжэ, үһалагдадаг газартаряалангай районуудай бүхы колхозууд болон совхозуудта үһалууриин шэнэ системэдэ орохо ябадалые гурба — дүрбэн жэлэй турша соо бэелүүлхэ гэһэн зорилгые СССР-эй хүдөө ажахын Министерствын, СССР-эй хлопководствын Министерствын, СССР-эй совхозуудай Министерствын, областьнууд, хизаарнууд болон республикануудай партийна, советскэ болон хүдөө ажахын органуудай урда, колхозууд, МТС-үүд болон совхозуудай урда табиха.

2). Республиканууд, хизаарнууд болон областьнуудаар үһалууриин сетиие шэнэдхэн байгуулха ба үһалууриин шэнэ системэдэ орохо түсэбые баталха гэбэл:

	Бухыдөө	Мянган гектараар тэрэ тоодо			
		1950 он	1951 он	1952 он	1953 он
УЗБЕКСКЭ ССР	1500	200	550	400	350
тэрэ тоодо:					
Ташкентскэ область	211	28	90	56	37
Ферганска область	223	23	50	60	90
Наманганска область	104	14	40	28	22
Андижанска область	157	21	60	41	35
Самаркандска область	200	27	78	53	42
Бухарска область	185	25	70	49	41
Кашка-Дарьинска область	31	4	12	8	7
Сурхан-Дарьинска область	60	15	20	16	9
Хорезмскэ область	164	21	65	44	34
Кара-Калпакска АССР	165	22	65	45	33
КАЗАХСКА ССР	600	60	200	300	40
тэрэ тоодо:					
Алма-Атинска область	100	10	38	52	—
Зүүн-Казахстанска область	50	5	10	35	—
Джамбулска область	100	10	38	42	10
Кызыл-Ординска область	10	2	3	5	—
Семипалатинска область	50	5	10	35	—
Талды-Курганска область	100	8	31	51	10
Урда-Казахстанска область	190	20	70	80	20
ТАДЖИКСКА ССР	210	21	74	74	41
тэрэ тоодо:					
Сталинабадска область	142	14	50	50	28
Ленинабадска область	48	5	17	17	9
Кулябска область	20	2	7	7	4
ТУРКМЕНСКЭ ССР	350	30	75	150	95
тэрэ тоодо:					
Ашхабадска область	47	5	10	20	12
Марыйска область	76	10	20	36	10
Чарджоуска область	88	5	15	39	29
Ташаузска область	139	10	30	55	44
КИРГИЗСКЭ ССР	507	50	149	199	109
тэрэ тоодо:					
Ошско область	93	9	27	36	21
Фрунзенскэ область	171	17	51	68	35
Джалал-Абадска область	68	7	20	27	14
Таласска область	73	7	21	28	17
Иссык-Кульска область	77	8	23	30	16
Тянь-Шаньска область	25	2	7	10	6
АЗЕРБАЙДЖАНСКА ССР	450	25	100	192	133
тэрэ тоодо районуудай группануудта:					
Кировобад-Казахска	45	3	12	15	15
Мильско-Карабахска	102	3	26	33	40
Муганска	118	14	24	45	35
Ширванска	75	2	10	45	18
Нуха-Закатальска	20	—	—	9	8
Куба-Хачмасска	66	3	18	30	15
Ленкоранска	5	—	1	2	2
Нахичеванска	19	—	6	13	—
УКРАИНСКА ССР	40	9,7	22,5	7,8	—
АРМЯНСКА ССР	150	20	58	72	—
ГРУЗИНСКА ССР	200	20	70	110	—
МОЛДАВСКА ССР	5	2	3	—	—
РСФСР	325,7	4,7	90,9	139,8	90,3

(Үргэлжэлэлынь 2-дохи нюурта)

Хуряалгын темпые хурдадхажа, таһалгаряагүйгөөр гүрэндэ таряа тушааха

★

Үндэр бүтээсэтэ ажал

БИЧУРА. (Телефоноор абтаба). Круминай нэрэмжэтэ колхоз таряа хуряалгада жэгдэрэн оробо. Дүүрэн бэшэ мэдээгээр эндэ 300 га ооройһото культуранууд хуряагдаа. Хуряалгын түрүүшын үдэрһөө эхилээд, комбайнернууд, машинистнууд ба бүхы колхознигуудай дунда социалистическэ мүрысөөн үргэнөөр дэлгэрбэ. Тэрээнтэй хамта, колхозно полинууд дээгүүр хүдэлмэрилэгшэд үндэр бүтээсэ түйланад. Окино-Ключевскэ МТС-эй комбайнернууд Сергей Ефимов, Филипп Ефимов гэгшэд тус тустаа үдэр бүри 12 га таряа хадана. Мүн жаткын машинист Ефимов, гараар таряа хадагшад Баннова, Дерюгина, боолто боогшод Ефимова, Гордеева ба бусад поли дээрэ гараһанһаа хойшо үндэр бүтээсэ түйланад.

А. Шулунов.

★ ★ ★

Таряагаа тушаангүй, ток дээгүүрээ хэбтүүлнэ

Байгша оной августын 15-да Хэжэнгын аймагай олонхи колхозууд таряа хуряалтада жэгдэрэн ороһон байгаа. Гэбэшье, хуряалгада ороһон түрүүшын үдэрһөө гүрэндэ таряа тушаалгые эхилээгүй байха юм. Эндэ комбайнаар 400 гаран гектарай тарян хуряагдаһаншье һаа, мүнөө хүрэтэр гүрэндэ тушаагдангүй тогууд дээгүүр хэбтэжэ байна. Жэшээлхэдэ, Хэжэнгын сомоной Сталинай нэрэмжэтэ колхоз (түрүүлэгшэнь нүхэр Мункин) оройдоо 37 центнер тушаагаад, аяар 400 центнер таряа ток дээрээ даража байха юм. Энээнэй шалтагаан юуб гэхэдэ, таряа сэбэрлэлгэ ба хатаалгые хүсэд һайнаар эмхидхээгүй байһаар. Колхозой правлени энэ хүдэлмэридэ оройдоо 7 хүниие гаргаһаараал хизаарлаад, һанаа амархан һууха юм.

Мүн «Ленин зам» колхоз (түрүүлэгшэнь нүхэр Ширабон) ток дээрээ байһан 200 центнер таряае сэбэрлэжэ, хатаагаагүй дээрэһээ гүрэндэ тушаалгые эмхидхээгүй байна. Тиихэдэ Дунда-Худанай сомоной Ленинэй нэрэмжэтэ колхоз бэлэдхэлэй пунктда үрмэдһэтэй таряа абаашаад, тэрэнээ голуулһан байха юм.

Гадна, энэ аймагай зарим колхозууд тарянай гээлтэтэй шанга тэмсэл хэнэгүй. Тэрэнэй эсэстэ хуряалгые муу шанартайгаар үнгэргэжэ байһан баримтанууд үзэгдэнэ. Хэжэнгын МТС-эй зарим комбайнууд һолоомо суглуулха түхеэрэлгэнүүдгүйгөөр заһабарилагдаһан байшоо. Тиимэһээ һолоомо ехээр үригдэнэ.

Тэрэшэлэн дээрэ дурсагдагша Сталинай нэрэмжэтэ, «Ленин зам» колхозуудай полинууд дээгүүр зарим комбайнернууд муу шанартайгаар таряа хадана.

Теэд, аймагай хүдөө ажахын таһаг ба тэрэнэй мэргэжэлтэд ургаса хуряалгые эрхим шанартайгаар үнгэргэхэ, таряа талхаар гүрэнтэеэ болзорһоо урид тоосохо тушаа шанга хэмжээнүүдые абанагүй. Мүн ургаса хуряалгые муу шанартайгаар үнгэргэжэ байһан зарим колхозуудай правленинүүд ба МТС-үүдэй дирекцинүүд хадаа хүдэлмэридөө голодһо гаргаһанайнь түлөө нэгэшье хүниие хэһээгээгүй байха юм.

Тэрэшэлэн уполминзагай хүдэлмэрилэгшэд таряа тушаалгые түргэдхэхын орондо, харин кабинедтээл һуужа байдаг.

Хэжэнгын аймагай хүтэлбэрилхы органууд хадаа таряа хуряалга, тушаалга дээрэ тохёолдоһон эдэ дутуунуудые усадхаха тушаа эрид хэмжээнүүдые абаха ёһотой.

М. Кряжев.

СССР-эй Министрнуудэй Соведтэ

Уһалагдадаг газарые бүрин хүсэдөөр хэрэглэхын ба хүдөө ажахын хүдэлмэринүүдые механизацилха ябадалые һайжаруулхын зорилгоор уһалууриин шэнэ системэдэ орохо тухай

(Түгэсхэл)

	Бухэдөө	Мянган гектараар тэрэ тоодо			
		1950 он	1951 он	1952 он	1953 он
тэрэ тоодо:					
Воронежско область	23,3	—	2,0	7,5	13,8
Курска область	20,0	—	10,0	10,0	—
Тамбовско область	16,3	—	3,0	8,0	5,3
Орловско область	17,5	—	1,5	6,0	10,0
Ставропольско хизаар	15,4	—	6,2	9,2	—
Краснодарска хизаар	10,0	—	3,0	5,0	2,0
Грозненско область	30,0	2,0	13,0	9,0	6,0
Дагестанска АССР	58,9	—	10,0	30,0	18,9
Крымскэ область	8,0	—	3,0	3,5	1,5
Чкаловска область	8,8	1,0	3,5	3,3	1,0
Куйбышевска область	6,7	—	1,4	3,0	2,3
Саратовска область	14,7	—	3,0	8,0	3,7
Сталинградска область	9,0	0,2	4,0	3,0	1,8
Астраханска область	12,5	0,5	2,7	4,3	5,0
Ростовско область	6,0	—	2,0	3,0	1,0
Хойто-Осетинскэ АССР	3,0	—	1,5	1,0	0,5
Кабардинска АССР	15,7	—	3,3	7,4	5,0
Бурят-Монголой АССР	8,0	—	2,0	3,0	3,0
Тувинска автономно область	10,0	—	5,0	3,0	2,0
Алтайска хизаар	8,5	—	1,3	4,6	2,6
Красноярска хизаар (Хакасска автономно область)	15,0	1,0	6,0	5,0	3,0
Челябинска область	1,8	—	0,5	1,0	0,3
Читинскэ область	6,6	—	3,0	2,0	1,6

3. Энэ тогтоолоор хараалагдаһан болзорнууд соо уһалууриин сетиие шэнэдхэн байгуулха ба уһалууриин шэнэ системэдэ орохо хүдэлмэринүүдэй гүрэнэй түсэбые заатагүй дүүргэхэ ябадал хангажа, энэ хэмжээ-ябуулга хадаа уһалагдадаг газарые бүрин хүсэдөөр хэрэглэхэ, хүдөө ажахын хүдэлмэринүүдые механизацилха ябадалые һайжаруулха ба уһалагдадаг газар дээрэхи хүдөө ажахын культурануудай ургасые дээшэлүүлхэ хэрэгтэ тон шухала ажахын-политическэ зорилго мүн гэжэ тоолохыень СССР-эй хүдөө ажахын Министерствые, СССР-эй хлопководствын Министерствые, СССР-эй совхозуудай Министерствые, партиин обкомуудые, крайкомуудые болон союзна республиканuудай компартинуудай ЦК-нуудые, облисполкомуудые, крайисполкомууд болон республиканuудай Министрнүүдэй Соведүүдые уялгалха.

4. 1951 онһоо эхилээд хүдөө ажахые хүгжөөлгын жэлэй түсэбүүд дотор уһалагдадаг газарай үргэдхэлгые хараада абаха, уһалууриин шэнэ системэдэ орохотой дашарамдуулан уһалагдадаг газартаряалангай районуудай колхозууд болон совхозуудта тарилгын талмайнуудые ба хлопок болон хүдөө ажахын бусад культурануудай ургасые дээшэлүүлхэ тушаа даалгабаринуудые тогтоохо шухала гэжэ тоолохо.

5. Саг үргэлжын уһалууриин каналнуудай орондо саг зуурын уһалууриин каналнуудые хэрэглэжэ, уһалууриин шэнэ системэдэ ороходоо удаадахи зүйлые хүтэлбэри болгохо гэжэ СССР-эй хлопководствын Министерствые, СССР-эй хүдөө ажахын Министерствые, СССР-эй совхозуудай Министерствые, республиканuудай Министрнүүдэй Соведүүдые, облисполкомууд болон крайисполкомуудые уялгалха гэбэл:

а) уһалагдадаг газар дээрэ ороһото культурануудай тарилгатай уһалууриин газартаряалангай районуудта уһалууриин участогуудай хэмжээн 40—60 ба дээшэшье гектар байха ёһотой;

б) уһалагдадаг газар дээрэ хлопок таридаг районуудта уһалууриин участогуудай хэмжээн 20—40 ба дээшэшье гектар байха ёһотой, тиихэдэ жэгдэ бэшэ хүрьһэтэй газарай ба элбэг олон дренажна сетьтэй саг үргэлжын уһалууриин каналнуудые зубшуулан модо ехээр таригдаһан газарнууд дээрэ уһалууриин участогуудай хэмжээн 10—20 гектар хүрэтэр байжа болохо;

в) шелковица илангаяа үдхэнөөр таридаг Узбекскэ ССР-эй Ферганска областиин, Таджикска ССР-эй Ленинабадска областиин районуудта, Азербайджанска ССР-эй ширванска группын хэдэ хэдэн колхозуудта уһалууриин участогуудай хэмжээе 5 гектарһаа доошо бэшэ хэмжээдэ хүрэтэр доошонь оруулжа болохо;

г) саг үргэлжын уһалууриин каналнууд болон мужаануудые усадхаха, томо болгогдоһон уһалууриин участогуудые түсэблэхэ, ажахы-доторой уһалууриин сетиие һайжаруулха аргаар каналнуудые сэхэ болгохо, тэдэнэй уһа ябуулха шадабариень ехэ болгохо ба гидротехническэ барилгануудаар түхеэрэлгэ хэхэ, уһалууриин участогуудые томо болгохо ябадалтай холбоотой дренажно-коллекторнэ сеть шэнэдхэн байгуулха, стандартна уһа табилгануудые хэрэглэжэ, колхозно уһахубааринуудта шлюзэ хэжэ, уһалууриин участогуудые томо болгохо.

6. Машинно-тракторна, ой модо хамгаалгын ба машинно-мелиоративна станцинуудта даалгаха гэбэл:

а) саг үргэлжын уһалууриин каналнуудые жэгдэлхэ ба шэнэдхэн байгуулха тушаа, уһалууриин шэнэ системэдэ орхотой дашарамдуулан хэгдэхэ уһалууриин участогуудые томо болгохо ба механизированнэ ёһоор модо һуулгаха газарнуудые түсэблэхэ тушаа механизированнэ хүдэлмэринүүдые хэхэ;

б) хүрьһэ механизированнээр элдүүрилхэ ба ургаса хуряаха эрилтэнүүдһээ дулдыдуулан, уһалууриин саг зуурын каналнуудые малтаха ба тэдэниие жэгдэлхэ тушаа механизированнэ хүдэлмэринүүдые хэхэ.

Заагдаһан хүдэлмэринүүдые машинно-тракторна, ой модо хамгаалгын, машинно-мелиоративна станцинуудай ба совхозуудай үйлэдбэриин түсэбүүд соо СССР-эй хүдөө ажахын Министерство, СССР-эй хлопководствын Министерство болон СССР-эй совхозуудай Министерство хараалха ёһотой.

7. СССР-эй хүдөө ажахын Министерствые болон СССР-эй хлопководствын Министерствые уялгалха гэбэл:

а) уһалууриин сетиие шэнэдхэн байгуулха тушаа хүдэлмэринүүдые хэхын тулада 1950—1951 онуудта машинно-тракторна, ой модо хамгаалгын ба машинно-мелиоративна станцинуудые экскаваторнуудаар, бульдозернуудаар, грейдернүүдээр, скрепернүүдээр, плужна канавомалтагшадаар зэбсэглэхэ, мүн тэрэшэлэн модонуудые һуулгахын тулада автокрануудаар зэбсэглэхэ;

б) саг зуурын уһалууриин каналнуудые малтаха ба тэдэниие жэгдэлхэ хүдэлмэри хэдэг машинно-тракторна, ой модо хамгаалгын ба машинно-мелиоративна станцинуудые 1950—1951 онуудта каналнуудые малтаха, жэгдэлхэ ба полинуудые түсэблэхын тулада хүдэлмэришэ органуудай комплекттэйгээр навесной канавомалтагшад — планировщигуудаар саг зуурын уһалууриин каналнуудые малтахын ба жэгдэлхын тулада хүдэлмэришэ органуудай комплекттэйгээр прицепной канавопалоделательнүүдээр хангаха, саг зуурын каналнуудые малтаха ба жэгдэлхын, полинуудые түсэблэхын тулада хүдэлмэришэ органуудай комплектнүүдтэйгээр СТЗ-НАТИ трактор дээрэ тодхогдоһон универсальна канавопалоделательнүүдээр хангаха.

8. Саг зуурын уһалууриин каналнуудые малтаха ба тэдэниие жэгдэлхэ тушаа хүдэлмэринүүдые машинно-тракторна станцинууд болон совхозуудаар дүүргүүлхын тулада 1950—1951 онуудта республиканuудта удаадахи машинанууд болон механизмуудые үгэхэ гэжэ СССР-эй хүдөө ажахын Министерствые, СССР-эй хлопководствын Министерствые болон СССР-эй совхозуудай Министерствые уялгаха гэбэл:

	Навесной канавомалтагшадые		Прицепной канавомалтагшадые		Универсальна канавопалоделательнүүдые
	1950 ондо	1951 ондо	1950 ондо	1951 ондо	1951 ондо
БҮХЫДӨӨ	2500	11000	300	8000	3000
тэрэ тоодо:					
Узбекскэ ССР	1000	4330	110	3090	1165
Казахска ССР	300	1400	40	1060	380
Киргизскэ ССР	325	1575	40	1160	440
Туркменскэ ССР	200	800	20	580	220
Таджикска ССР	100	500	15	345	130
Азербайджанска ССР	240	1060	30	770	290
РСФСР	200	800	20	580	220
Украинска ССР	40	160	5	125	40
Грузинска ССР	30	120	5	95	40
Армянска ССР	60	240	10	190	70
Молдавска ССР	5	15	5	5	5

9. 1950—1951 онуудта СССР-эй хүдөө ажахын Министерстводэ, СССР-эй хлопководствын Министерстводэ болон СССР-эй совхозуудай Министерстводэ удаадахи машинануудые үгэхэ гэжэ хүдөө ажахын машина-бүтээлгын Министерствые болон барилгын ба харгын машина-бүтээлгын Министерствые уялгалха:

	Бүхыдөө	Тэрэ тоодо	
		1950 ондо	1951 ондо
Навесной канавомалтагшадые	13500	2500	11000
Прицепной канавомалтагшадые	8300	300	8000
Универсальна канавопалоделательнүүдые	3000	—	3000

10. Уһалууриин сетиие шэнэдхэн байгуулха тушаа хүдэлмэринүүдые техническэ хүтэлбэреэр хангахын ба уһалууриин шэнэ системэдэ орохын зорилгоор СССР-эй хүдөө ажахын Министерствые, СССР-эй хлопководствын Министерствые, СССР-эй совхозуудай Министерствые, партиин обкомуудые, крайкомуудые, союзна республиканuудай компартинуудай ЦК-нуудые, облисполкомуудые, крайисполкомуудые болон Узбекскэ ССР-эй, Казахска ССР-эй, Киргизскэ ССР-эй, Туркменскэ ССР-эй, Таджикска ССР-эй, Азербайджанска ССР-эй, Украинска ССР-эй, РСФСР-эй, Грузинска ССР-эй, Армянска ССР-эй, Молдавска ССР-эй Министрнүүдэй Соведүүдые иимэ юумэ хангаха гэжэ уялгалха:

а) уһалууриин сетиие шэнэдхэн байгуулха ба уһалууриин шэнэ системээр газар уһалха тушаа инструкторнуудые уһалууриин сетиие шэнэдхэн байгуулха талаар даалгабаритай колхоз бүхэндэ нэжээд инструктор байха хараатайгаар областной, хизаарай болон республиканска центрнүүдтэ 1950 ондо водхозуудай дэргэдэхи зургаан һарын курсануудта бэлдэхэ. Уһа хэрэглэхэ тушаа хүдэлмэрилжэ байһан колхозникуудые, нэн түрүүндэ колхозно уһа хэрэглэлгые даагшадай дундаһаа инструкторнуудай курсануудта шэлэжэ оруулха.

Инструкторнуудые бэлдэхэ курсануудта эльгээгдэһэн колхозникуудта курсануудта һуража байһан үедэнь ба уһалууриин сетьнүүдые шэнэдхэн байгуулгые хүтэлбэрилхэ тушаа хүдэлмэри хэхэ үедэнь колхозно уһа хэрэглэлгые даагшадта олгоһон шэнгеэр ажалта үдэрнүүдые олгохо гэжэ колхозуудта һайшаан дурадхаха. Курсануудта гаргашалха ба багшанартань түлэхэ гаргашануудые гүрэнэй бюджедтэ даалгаха;

б) станци бүхэндэ нэгэ инструктор хараатайгаар уһалууриин шэнэ системэдэ оролготой холбоотой хүдэлмэринүүдые механизацилха тушаа инструкторнуудые тракторна бригаданuудай бригадирнуудай тоо сооһоо машинно-тракторна, ой модо хамгаалгын ба машинно-мелиоративна станцинуудта зорюулан һарын курсануудта бэлдэхэ. Курсануудта хэрэгтэй гаргашануудые заагдаһан Министерствонүүдтэ курсовой хэмжээ-ябуулгануудта гэжэ үгтэһэн зөөри дээрэ тохохо;

в) уһалууриин шэнэ системэдэ орохо ябадалтай холбоотой проектно-шэнжэлэлгын ба барилгын хүдэлмэринүүдые хэхэ тушаа уһанай ажахын организацинуудай инженерно-техническэ хүдэлмэрилэгшэдые хоёр һарын курсануудта водхозуудай дэргэдэ бэлдэхэ;

г) хүдөө ажахын таһагуудай ба хлопководствын, МТС-үүд ба совхозуудай ахалагша механигууд, землеустроительнууд болон агрономуудые уһалууриин сетиие шэнэдхэн байгуулха ба уһалууриин шэнэ системээр полевой хүдэлмэринүүдые ябуулха асуудалнуудаар хоёр неделиин курсануудта һургаха.

11. Уһалууриин шэнэ системэдэ орохотой дашарамдуулан уһалууриин сетиие шэнэдхэн байгуулха тушаа проектно-шэнжэлэлгын хүдэлмэринүүдые хаһа саг сооһь үнгэргэхые, мүн тэрэшэлэн эдэ хүдэлмэринүүдые техническэ хүтэлбэреэр хангахые СССР-эй хлопководствын Министерствые, СССР-эй хүдөө ажахын Министерствые болон СССР-эй совхозуудай Министерствые уялгалха.

12. Проектно-шэнжэлэлгын хүдэлмэринүүдэй сэнгые ба хүдэлмэрилжэ байгаа уһалууриин системэ дээрэхи уһалууриин колхоз доторой сетиие шэнэдхэн байгуулха тушаа техническэ хүтэлбэридэ хэгдэһэн гаргашануудые гүрэнэй бюджедтэ даалгаха.

Уһалууриин шэнэ системэдэ ороходоо уһалууриин сетиие шэнэдхэн байгуулха тушаа хэгдэһэн барилгын хүдэлмэринүүдэй сэнгые иимэ ёһоор даалгаха гэбэл: уһа хэрэглэһэнэй түлөө гүрэнэй бюджедтэ оруулагдаһан мүнгэ зөөриие оруулалсан 40 процентыень гүрэнэй хүсөөр, 60 процентыень колхозой зөөриин хүсөөр хэхэ.

13. Саг үргэлжын уһалууриин каналнуудые саг зуурынхяар һэлгэхэ хүдэлмэридэ уһалууриин каналнуудые зубшуулан һуулгагдаһан тутова ба плодово модонуудай һаад хэхэ байһантайнь дашарамдуулан, тэдэ модонуудые, илангаяа шелковицые тусхай шухала болоогүйдэнь сабшажа таарахагүй байхадань, уһалууриин сетиие шэнэдхэн байгуулха тушаа хүдэлмэри хэхэдээ удаадахи зүйлые хүтэлбэри болгохо гэбэл:

а) шелковицын набшын ургасые дээшэлүүлхэ тушаа шухала хэмжээнүүдые абажа, шелководствын тэжээлэй базые хороожо болохогүй, мүн тэрэшэлэн 1950 оной намарһаа эхилээд шэнэ һөөгүүдые бии болгохо тушаа хүдэлмэри үргэнөөр дэлгэрүүлхэ.

Саг үргэлжын уһалууриин каналнуудые саг зуурынхяар һэлгэхэ ябадал хадаа коконуудай валова суглуулалгын тогтоогдомол түсэбые доошолуулха ёһогүй байһан тухай нютагай советскэ болон хүдөө ажахын органуудта уридшалан һануулха;

б) наһанайнгаа талаар ондоо газарта һуулгагдажа боломоор шелковицын модонуудые уһалууриин газарай тусхай участогуудые (плантацинуудые) таһалжашье, мүн тэдэ модонуудые ургуулха ба бүрин бүтэн байлгаха тушаа шухала хэмжээнүүдые абажа, саг үргэлжын каналнуудые ба харгынуудые зубшуулан һуулгаха;

в) хүсэтэ һалхинууд ба хуурай палхинуудһаа тарилгын хохидолог районуудта шелковицын модонууд һалхинһаа хамгаалдаг удхашанартай байгаа һаа, ой модо тарилгын полосануудаар һэлгэгдэнгүйгөөр отологдожо болохогүй, тэдэ полосанууд дотор гол ургамалнуудынь шелковицын модонууд байха ёһотой; тэрэшэлэн харгынуудые зубшан ургаһан шелковицын модонууд отологдохогүй;

г) уһалууриин каналнуудые шэнэдхэн байгуулхадаа, томо болгогдоһон участогууд доторхи шелковицын модонуудые шэнгэрүүлжэ, хлопчатнигые механизированнэ аргаар элдэхэдэ һаад хэдэггүй мододнень ургаһан газартань түрүүшын гурбан жэлдэ дайрангүйгөөр үлөөхэ;

д) саг зуурынхяар һэлгэгдэхэ ёһотой саг үргэлжын уһалууриин каналнуудые зубшуулан һуулгагдаһан шелковицын модонууд өөрынгөө наһаар гү, али ашаг шэмынгээ талаар үнэгүй байжа, ондоо тээ һуулгагдахадаа туһагүй байгаа хадаа тус бүридөө райисполкомой зүбшөөрэлтэйгөөр сабшагдажа болохо байна, тиихэдээ сабшажа абтаһан модон бухэнэй түлөө 10-һаа үсөөн бэшэ залуу мододые уридшалан һуулгаха.

И. В. СТАЛИНДА АМАРШАЛГАНУУД

Нүхэр И. В. Сталинай 70 наһанай ойтой дашарамдуулан партиина, советскэ болон олониитын организацинуудһаа, ажалшадай коллективүүд, Советскэ Союзай граждaнинууд, гүрэнэй, ниитын организацинуудһаа ба хилын саанахи элдэб нюурнуудһаа И. В. Сталинай нэрэ дээрэ олон тоото амаршалганууд ороһон байна.

Олон удаан жэлнүүдтэ элүүр энхэ ажаһуухыень нүхэр Сталинда бүхы зүрхэнһөө хүсэһэн амаршалгануудые хүргэбэ:

Стоматологинуудай Московско обществын гэшүүд;

ВКП(б)-гэй Черногорско горком;

Легпромой Черногорско мастерскойнуудай эрэгтэй ба эмэгтэй хүдэлмэришэд, инженерно-техническэ хүдэлмэрилэгшэд ба албахаагшад;

«Хакассуголь» гэжэ трестын № 15 шахтын шахтёрнууд, инженерно-техническэ хүдэлмэрилэгшэд ба албахаагшадай коллектив;

Хакасска автономно областиин, Баградска районой Октябрьска һүнэй совхозой хүдэлмэришэд, албахаагшад ба мэргэжэлтэдэй коллектив;

Хакасска автономно областиин, Баградска районой «Путь Ленина» гэжэ колхозой колхозникууд;

Красноярска хизаарай Ваһайска гахай үсхэбэрилгын совхозой хүдэлмэришэд ба албахаагшад;

Горьковско советскэ худалдаа наймаанай техникумэй һурагшад, багшанар ба албахаагшад;

Киевскэ гүрэнэй музыкальна комедиин театрын хүдэлмэрилэгшэдэй коллектив;

Украинска хүдөө ажахын механизациин научно-шэнжэлэлгын институдай научна хүдэлмэрилэгшэд, хүдэлмэришэд ба албахаагшад;

Киевскэ мяханай комбинадай эрэгтэй ба эмэгтэй хүдэлмэришэд, албахаагшад, инженернүүд ба технигүүд;

Приморско хизаарай Советскэ уранзураашадай Союз;

Калужска областиин, Малоярославецка районой «Прогресс» гэжэ колхозой колхозникууд;

Закарпатска областиин, Ужгородско округой Дзержинскын нэрэмжэтэ хүдөө ажахын артелиин колхозникууд ба колхозницанууд;

Вологодско механическа заводой хүдэлмэришэд ба албахаагшадай коллектив;

Тюменскэ областиин Казанска эдеэ хоолой комбинадай хүдэлмэришэд ба албахаагшадай коллектив;

Баруун-Казахстанска областиин, Терективскэ районой «Хлебороб» гэжэ колхозой колхозникууд;

Сталинградска областиин, М... ковска сельсоведэй депутадууд ... дэлмэришэд;

Кировоградска областиин, Зл... ско районой, Турии тосхоной № ... гуулиин һурагшад;

Тамбов городой № 27 долоон ... һургуулиин һурагшад ба багша...

Ворошиловградска областиин ... Александровска районой финан... дэлмэрилэгшэдэй коллектив;

Азербайджанска ССР-эй нау... Академиин химиин Институдай ... сотруднигууд ба албахаагшад;

Новосибирскэ областиин Ку... районой, Майн 1-нэй нэрэмжэтэ ... зой колхозникууд ба колхозни...

Латвийска ССР-эй Даугавпилс... дын, Калупска волостиин Ленин... рэмжэтэ колхозой колхозникууд б... хозницанууд;

Тюменскэ областиин Казанска ... ной Сталинай нэрэмжэтэ колхозо... хозникууд;

Криворожско ород драмын ... хүдэлмэрилэгшэдэй коллектив;

Ревенскэ областиин, Антоновско... эй хүдэлмэришэд, албахаагшад б... гэжэлтэд;

Омско сажевэ заводой хүдэлм... ба албахаагшадай коллектив;

Киевскэ Ватутинай нэрэмжэтэ ... ническа заводой хүдэлмэришэд, ... нерно-техническэ хүдэлмэрилэгшэ... албахаагшад;

Краснодарска хизаарай Саянск... эй трактористнууд, комбайнерну... ханигууд, агрономууд ба албах...

Ажалай Улаан Тугай орденто ... моринной заводой хүдэлмэришэд, ... жэлтэд ба албахаагшад;

Рязанска станко бүтээлгын ... хүдэлмэришэд, инженерно-техни... хүдэлмэрилэгшэд ба албахаагшад;

Латвийска ССР-эй, Лиепайска ... арадай гэгээрэлэй хүдэлмэрилэгш...

Челябинска ба хүдөө ажахые м... зацилгын ба электрификацилгын и... дай багшанар, студентнүүд, хүд... шэд ба албахаагшад;

Пекин город, Хитадай арадай р... ликадахи худалдаа наймаанай ... лэгшэд ба СССР-эй Посольствын ... руднигууд;

ВКП(б)-гэй Севастопольско гор...

Армениин советскэ композитор... союз;

Гигиенистнүүдэй Московско ба ... союзна научна обществын баярай ... данида хабаадагшад;

Советскэ уранзохёолшодой ... Ленинградска отделениин гэшүүд...

(Үргэлжэлэлынь хожом гар...)

ШАХТЁРНУУДАЙ ҮДЭРТЭ

Приморско горнягуудай амжалтану...

ВЛАДИВОСТОК, августын 18. (ТАСС). Эб найрамдалай вахтые үргэлжэлүүлэн, «Сучануголь» трестын горнягууд өөһэдынгөө һайндэр—шахтёрайхидай Үдэрые эрхим бэлэгтэйгээр угталгада бэлэдхэнэ.

Шулуу нүүрһэшэдэй Бүхэсоюзна мүрысөөндэ нэгэнтэ бэшэ илажа гараһан № 20 шахтын коллектив түлишэ малталгаар һара хахадай графигые 11 үдэрөөр урид дүүргэбэ. Августын 11-дэ энэ шахтынхид 8 һарынгаа программа дүүргэһэн тухайгаа рапорт үгөө. Үнгэрһэн жэлтэй жэшэбэл, хүдэлмэришэн бүринь 40 процентээр дээшэ түлишэ малтадаг болонхой.

Нүүрһэ малтагшад— мастернуудай дунда мүрысөө үүсхэһэн Павел Еремко гэгшэ Донецкэ горняк Александр Тюренковой дүй дүршэлые хэрэглэн, үдэр бүри 20 тонно шулуу нүүрһэ малтаха нормотой аад, 40 тонно малтадаг байха юм. Суута стахановец энэ жэлэй эхинһээ хойшо 18-дахи һар... даалгабари дүүргэбэ. Нүхэр Е... кын ба тэрээнэй нүхэдэй аж... жа байдаг лава соо үдэр бүри ... хахад ба хоёр циклэнүүд эс... бэелүүлэгдэнэ. Мүн үшөө 4 ш... нуудта циклын графигууд гор... гоор уридшалан дүүргэгдэнэ. ... олонхи лаванууд августын 15 ... соо 18—20 циклэнүүдые дүүр... байха юм.

Сучанска шахтанууд ию... август һаранuудта шулуу н... малталгые, үнгэрһэн жэлтэй ж... бэл, 12,5 процентээр, табан... һүүлэй жэлэй эсэстэ малтан аб... түсэбтэй жэшэбэл, 20 проце... дээшэлүүлһэн байна. Горняк... риин халаанай бүтээсэ үнгэр... жэлэйхиһээ 21 процентээр д... болоо. Сучанска 2500 үл... горнягууд эдэ үдэрнүүдтэ т... жэлэйнгээ даалгабаринуудые д... гэбэ.

Шахтёрнуудай Үдэрые угтуулһан бэлэг...

Багахан хайрсагуудые тээһэн хэдэн автомашинанууд Московско комбинадай хашааһаа гараба. Энэ хадаа металл түргэн саг соо болбосоруулгада хэрэглэгдэдэг отололгын инструментнүүдые почтоор эльгээхэ посылка байба.

Комбинат хадаа шулуу нүүрһэнэй промышленностиин Министерствын шахтанууд, трестнүүд ба предприятинуудта зорюулан бэлэн продукци һүүлэй үедэ ехээр эльгээдэг болоо. Энэ Министерствын машина бүтээлгын заводуудта үгэхын тула гансахан Горловкада 20 гаран посылканууд эльгээтдээ. Хэдэ хэдэн посы... нууд Караганда, Дружно... Ткварчели ба бусад пунктну... эльгээгдэһэн байна. Эльгээгд... зүйлнүүдэй дунда шулуу нү... малтадаг машинын хэдэ мя... цилиндрическэ кернүүд, хи... гаар шэрээгдэһэн пластинка... ба бусад детальнууд бии.

Столицын эгээн үнинэй п... приятинуудай нэгэн— «Мано... завод шулуу нүүрһэнэй ша... нуудта эльгээхын тула нарин ... жүүрэй хэдэн приборнуудые ... луулба.

Шахтёрнуудай амаралта

ДЗИТАРИ, (Латвийска ССР). (ТАСС). Эндэ амараад нютагаа бусахадаа, Социалистическэ Ажалай Герой В. Г. Кожевин иигэжэ хэлээ һэн:

— Шахтёрнуудай Үдэр дүтэлбэ. Һайндэр хүрэтэр үрьдэжэ, шахтадаа бусаха хэрэгтэй.

Нүхэр Кожевин Латвиһаа холо байгаа кузнецкэ бассейнэй алдарта шахтёр юм. Энэ нүхэр СССР-эй шулуу нүүрһэнэй промышленностиин Министерствын санаторидо бүхы бүлэнэрөөрөө ошожо амараа.

Энэ санатори Ригадэ дүтэ, далайн эрье шадарай эгээн гоё һайхан газарта байдаг. Амарагшадай бэеэ аргалуулхынь тула гоё зохидоор түхеэрэгдэһэн эмнэлгын кабинедүүд, шабарай, набшаһа шэлбэһэнэй ба далайн баннонууд түхеэрэгдэнхэй. Мүн эндэ библиотекэнүүд, спортивна талмайнууд бии. Москва, Ленинград, Ригын артистнаар санаторидо ерэжэ ... цертнүүдые хододоо харуул...

Дзитарида амархын тула ... бүри ороной бүхы зүгһөө ша... нууд ерэдэг юм. Эндэ До... сһаа ерэһэн инженернүүдые, ... чороһоо ерэһэн забойщигуу... Сахалинһаа, Уралһаа, Кар... даһаа ерэһэн алдарта хүн... харахат. Мүнөө энэ санато... Донбассай алдарта стахано... Советскэ Союзай Герой В... Карбаинов, Кузбассай хүн... шахтёр, мастер К. В. Скуков... болон бусад амаржа байна. ... зон соо энэ санаторидо 1... үлүүтэй хүн амардаг юм.

Амаржа байгшад шахтё... Үдэрые баяр хүндэлэлөөр тэм... лэхэ гэжэ шиидэнхэй. Энэ ... Советскэ Союзай шулуу нүү... нэй элдэб бассейнүүдэй түлөө... шэлэй заншалта уулзалга сан... ридо болохо байна.

Москвада болохо бурят-монголой литературын Вечертэ

**

МИНИИ БЭЛЭДХЭЛ

Манай Эхэ һайхан ороной столицада болохо бурят-монголой литературын Вечертэ бүхы хүсэ шадалаараа бэлэдхэжэ байнаб. ...үлэй үедэ «Үүрэй толон» гэжэ роман бэшэжэ дүүргээб.

Энэ роман хадаа минии урдань зохёоһон «Цыремпил» повестьһоо үндэһэлэнхэй. Цыдүүгэй Цыремпил арюухан Должод ...ой Агууехэ Октябрьска революци хүрэтэр ябаһан замые харуулһан ном юм. Забайкальеда революционно хүдэлөөнэй үргэдэн ...лгэрһые, ангинуудай хоорондын тэмсэлые роман соогоо эли тодоор харуулха гэжэ оролдооб.

Гансахан роман бэшэлгээр минии бэлэдхэл дүүрэнэгүй. Поэт Дольён Мадасоной бэшэһэн «Сэсэгтэ нуга дээрэ» гэжэ поэмые редактировалхаар томилогдоод, энэ хүдэлмэреэ мүн лэ түгэсхэһэн байнаб.

Гадна, хэдэн шэнэ шүлэгүүдые ба хүүгэдтэ зорюулһан зохёолнуудые бэшэхэ түсэбтэйб. Эдэ бүгэдэ нилээд ехэ хүдэлмэри болохо байна. Теэд хүсэ шадалаа гамнангүйгөөр хүдэлмэрилжэ, ...элэһэн үгэдөө хүрэхэ гээшэ бидэнэрэй арюун уялга мүн.

Москвада болохо Вечер хадаа манай республикын культурна ажабайдалда ехэ событи болохо байна. Энээндэ эрхимээр бэлэдхэл, большевистскэ партиин хүтэлбэри доро, агуу ехэ ород арадай ...адүүгэй туһаламжаар туйлаһан амжалтануудаа столицын ажалшадта хүсэд дүүрэнээр харуулха—гээшэ манай нэрэ хүндын хэрэг. Энэ хэрэгтэ эдэбхитэйгээр хабаадалсая!

Х. Намсараев, уранзохёолшо, СССР-эй Верховно Советэй депутат.

Дамба ЖАЛСАРАЕВ

Эб найрамдалай вахта

...бүхэнөөрөө
урагшаа зоридог орондомнай
...алай гүйдэл
улам улам эршэдэнэ.

...алан далайн
долгин соогуур комбайнай
...ан тойрохонь
үдэр бүри түргэдэнэ.

...габшагай шахтёр
үрэмөө шангаар баряад,
...ана урилдаад,
табин табадахи оноо.

Сута токариин
һанал зорилгы дахаад,

Сүүдхые частай
тэгшэлнэ булад станок.
Коммунизм тээшэ
маршрут сэхээр баринхай
Хурдан паровоз
состав шэрээд зуралзана.
Үглөө бүхэндэ
байгаалиин хубилһан тухай
Үнэтэ рапорт
Сталинай урда һэхэгдэнэ.

* * *

Эдэ бүгэдэ
манай илалтанууд гээшэ —
Эхэ ороноймнай
эб найрамдалай вахта...

Цырегма НАМДАКОВА

Саянай оройдо

...та Саянай
мүнгэн дуулгада
гараад,
...таа амархаар
аяншан бүгэдэ
һуубад.
...хэ Сарьдагай
мүльһэтэ оройе
хараад,
...и һонирхон
шэртэбэб, ябахаһаан
урид:
...эр дээгүүрынь
наадана үнгын
мушэд,
...оо тэрээгүүрынь
дүүлинэ уулын
бүргэд.
Оройнь хашарһанһаа
һарган зөөнэ
үүлэд,
Орьёлһоонь дэбхэрнэ
тэршээ түргэн
горход.
...эдэ дүүрэн
сүлөөтэ эзэмби
гэһэндэл,
...эхэрнэ һалхин
бордоһо саһаар
шэдэлээд,

Дуугаараа диилэн,
һалхиие замхаажа,
огсомдон,
Дуулана геолог
дорюун хоолой
эршэлээд:
«Бардам уулым
баатар сээжэдэ
хороод,
Баялиг малтамал,
хэбтэдэг байжаш
болоот.
Инагтам адляар
дурыем эзэлнэт
татаад,
Эхэ орондоо
үгэхэб ехээр
олоод».
Омог геологой
удхата дуунай
аялга
Улам зэдэлээд,
огсом гоёор
сууряатаа.
Жаргалта байдалай
жабхалан һайхани
магталга —
Залуушуул тодоод,
шэнэ долгёор
дууряагаа.

**

ЛИРИКЭ

Жамсо ТУМУНОВ

Уулзалга

Саханай үндэрни манаяа сараа,
Саанань Дульдурга-голни урдаа.
Уһыень дэрлэн һажана шугы,
Уһыень хүндэлэн гарана дугы.

Хүхюун алхалнаб голой эрьеэр,
Хүхэрмэ сэсэгүүдтэ дурлан ехээр.
Хотирно колхоз тээшэ харгы,
Хотогор талада гаранаб дары.

Шэнэ столбнууд зурына, хабатай,
Шэжэм утаһадаа дүүжэндэн аятай,
Зэлэтэнэ тэндэ-эндэ нуурнууд.
Жэргэнэ агаарта булжумуурнууд.

Угтана намайе багша басаган,
Урданайм хани—хамта һураһан.
Сэсэгтэмэ платьень долгитон намирна,
Сэбэрхэн гарнууднь наранда алтарна.

Һалхин наадана торголиг үһэндэнь,
Һайхан элшэ мандана нюдэндэнь.
Харалсаагүйдөө олон жэлдэ,
Халта хитээд, миһэд гэнэ

Гараа һарбайнаб урдаһаань,
Галта хүсэлөөр тэбэринэб удаан:
Сэдьхэлдэм бадарна нангин мүшэн—
Сэнгүү дуранайм шэдитэ хүсэн.

«Ерээб шамдаа,—гэнэб инагтаа, —
Ехэ хэрэг бүтээхэбди сугтаа»,
«Хүрөөш даа, — гэжэ харюусана нүхэрни, —
Хүлеэгээб шамаяа, золто үдэрни».

Удаань, намаяа һугадан хүтэлөөд,
Ургамалда умбаһан тосхон зүглөөд,
Хүхюутэйгээр алхалба багша басаган,
Хүгжэжэ, сэсэглэжэ, ургажа ябаһан.

Эгээл эды мүндэлмэ наһандаа,
Эрмэлзэл дүүрэн, сэхэ заландаа,
Яагаа сарюум даа басагад —
Заяа хубиимнай алтан гадаһад!

1948.

Дольён МАДАСОН

*
* *

Айлдамнай мүнөө үдэшэ
Айлшан басаган ерэхэнь гэлсэнэ.
Арбан найматай болоод байнаб,
Айлшан басаган хэдытэй юумааб?
Мэдээ һаа һонирхолтой.
Талаан бэлигтэй басаган гү?
Талган намайе зугаалха гү? Али.
Яагаа һайзагай хүбүүмши—гээд
Ямбархан саашаа ябашаха гү?
Ябаа һаань яаха биб?
Хорлындо энэ үдэшэ
Хориин басаган ерэхэнь гэлсэнэ.
Хориндоо хоёры дутаад ябанаб,
Хориин басаган хэдытэй юм ааб?
Ойлгоо һаа һонирхолтой.
Баян үгэтэй басаган гү?
Баярлан намтай зугаалха гү? Ал
Талаангүй хүбүүхэнш — гээд
Тааран үгы ябашаха гү?
Ябаа хадань яаха биб?

* * *

Айлдамнай, үдэшэ ерэһэн
Айлшан залуу басаган
Ажалаараа суутай болоһон-
Алдартай комбайнер байгаа.
Ана муна намтай сасуу аад,
Алтан таряа хуряахадаа
Арба гаран гектараар
Намайе илажа гараһан байнал.
Ай, даа!
Арбаад гектараар
Ахигдаһан дээрэһээ
Ажалша гараа һарбайжа
Арбан хургыень адхан:
«Ерэхэ сезондо хэлсүүжэмди»
гэбэб.
Хорлындо, үдэшэ ерэһэн
Хориин хонгор басаган
Хонгёо суутай болоһон
Хоёр медальтай-комбайнер.
Хоног һараар намтай сасуу аад,
Хойноо намайе хаяһан
Хошон, хүхюу зугаатай
Комсомол басаган байгаа гээшэл.
Халаг даа!
Хорёод гектараар
Хожомдоһон дээрэһээ
Хоёр хамсыяа шамажа
Халуун альгыень адхан:
«Хойто сезондо хэлсүүжэмди»
гэбэб.

Баунтын тайгада. О. Зенкиин фото-этюд.

СОВЕТСКЭ КУЛЬТУРЫН ИЛАЛТА

Уласхоорондын 5-дахи кинофестиваль һаяхан Карлова Вар городто (Чехословаки) болоод дүүрэбэ. Энээндэ 25 орон: Советскэ Союз, арадай демократиин оронууд, Англи, США, Инди, Норвеги, Франци, Швеци, Австри, Мексика, Итали ба бусад хабаадаа.

Энд 15 хоног соо элдэб кинофильмнүүд харуулагдаба. Эрхимүүдэй эрхимүүдтэнь шангууд үгтөө. «Берлинэй уналга» гэжэ советскэ онсо гайхамшаг кинофильмдэ фестивалиин дээдэ шан — «Хрустальна глобус» үгтэбэ.

«Туйлдаа хүрэһэн хүнүүдэй заговор» гэһэн советскэ картина «Эб найрамдалай шан» абаһан байна. Мүн «Кубанска хасагууд» гэжэ советскэ кинофильм «Ажалай шанда» хүртөө.

Советскэ киноискусство гайхамшаг илалта туйлаба. Фестивалиин табан ехэ шангуудай гурбыень манай фильмнүүд абаа.

«Хитадай басагад» гэһэн Хитадай кинофильм «Эрхэ сүлөөгэй түлөө тэмсэлэй шанда» хүртэбэ.

«Хатуужагшад» гэжэ фильм зохёоһон чешскэ киногой хүдэлмэрилэгшэдэй коллективтэ «Социальна прогрессэй түлөө тэмсэлэй шан» үгтөө.

Советскэ киногой олон мастернууд мүн лэ шангуудаар тэмдэглэгдэбэ. «Хамагһаа ехээр бидэнэй дурладаг хүн» гэжэ французска кинофильм шагнагдаа. Арадуудай агуу ехэ вождь нүхэр Сталинда Франциин ажалшадай инаглан дурладаг тухайда тус фильм соо хэлэгдэнэ.

Советскэ кинофильмнүүд ба арадай демократиин оронуудай кинофильмнүүд хадаа эб найрамдалтай ажаһууха, амгалан тайбан байгуулалта эрхилхэ гэһэн арадуудай дура хүсэлые харуулна. Харин американска фирмэнүүдэй буулгаһан фильмнүүд дайнда уряалдаг байха юм.

(«Пионерская правда» газетэһээ).

Цыден-Жап ЖИМБИЕВ

Баян нуга*)

(ПОЭМЭ)

11.

Тарган зузаан гадартай
Тараг сагаан саһан дор
Түрэл гарал дайдамнай
Түхэм гоёор ялбайнхай.
Тэмээн шэнги бүхэнтэй
Тэмбын хангил хүбшэнүүд
Тэды саана байбашье
Тодоор мүнөө малайнад.
Дошо донхойн шэбэртэ
Тошон уурал һабанал,
Сэбдэг һалаа мүшэртэнь
Сэнтэн унаад мүнгэрнэл.
Эреэ маряан үнеэдүүд
Эрьеэрнь Шэлые зубшан,
Залхуу ааляар һубарин
Соолго худар субанад.
Арбин майлын аласта
Абтай ажал бурьяна.
Арбаад гаран сасуутан
Анда хабаа шабхана.
Хүлһэеэшье аршажа,
Хүндэрхэхэ тухагүй,
Хүрэз хүлдүүр барижа,
Хамсы шаман һэхэнэд.
Байлдаан дайе үгтүүлан
Баррикада хэһэндэл,
Ужаг саһа сомоолон
Ута шэбээ бодхоонод.
Һама-Жабнай олонхон
Һаалишадтай ерээ һэн
Һургуулиимнайш пионернүүд
Һамдуу һахай болонод.
Тэдээнтэеэ мүрысэн
Дулма обтой олзотой,
Дүрбэн шаргаар фермэһээ
Дуутай шуутай зонтоёо,
Ашаа тээнхэй яарана.
Арюун харгы гаргана.
Грузовойнуудтай зонһоо
Гээгдэхэгүйе хүсэнэ.
Дурдам сэнхир тэнгэриин
Толон нюдынь һаргаанал.
Дайдын бээрүү һалхиниинь
Дүүхэйн магнай тааланал.

12.

Гэр соо сомор. Стол дээгүүр:
Гэрэл, лагбан, «большевик»,
Обоо хүбөө тетрадьнууд.
Орон дэлхэйн глобус бии.
Баруун ханын тэгэндэ
Баглаа сэсэг бариһан
Бурят-хүүхэй тэбэриһэн
Вождиин һаруул зурагынь.
Тэрээн доронь зохидхон
Таһалгатай адяар дээр
Тугай улаан үнгэтэй
Томо томууд табяатай.
Ласардамал гадартань
«Ленин» гэжэ һылэнхэй.
Тэрээн сооһоонь нэгыень
Парторг урдаа дэлгэнхэй.
Һорьботойхон һаншагаа
Һалгай гарынь тулана.
Үхибүүдынь заяагүй
Орон дээгүүрнь хурхирнад.
Душэ юһэн намарай
Дулаан хүйты амасаһан,
Хайладаггүй хюруудань
Тархяа сайтар будууһан,
Хэдэн зуугаад хүнүүды
Хүмүүжүүлһэн, һургаһан,
Колхозой бии болохоһоонь
Хахасаагүй гэшүүниинь,
Таллин, Прага сүлөөлһэн
Сталинградай капитан
Антон Дубов бодолтон
Алад шэртэн һуунал даа.
Гараж, рентген, спортзалтай,
Гурбан дабхар ордонтой,
Город шэнги хүгжэлтэ
Хэхэ гэһэн түсэбтэй,
Байгаа түрэл колхозоо
Баримтайхан миллионер
Болгон, улам дэбжүүлхэ
Бодол тухай элихэнээр
Хэлэн һууха дуратайл.
Крынцээнь гэнтэ дорьбожо,
Тарбын Бальжан дахуултай
Түрүүлэгшэ орожо,
Эбэр сооһоо тамгаяа
Энэ гэжэ абаба,
«Хэрэг минии дүүрээ ха»
Гэжэ һарбайн табиба.
«Харюусаха аргамгүй
Хубхай ажал ябуулаад»
Хүлһөө аршан, анирүгй
Ханзын эрмэг һандайлаа.
Маркелович үгэгүй
Маргуу болон эрьебэ,
Саашаа харан абяагүй
Сонхо уруу шэртэбэ.
Удаан дуугай зогсожо,
Ууртай наашаа хараһаар,
Өөртэеэ хөөрэлдэжэ
Байһан шэнги даруугаар:
«Аймаг соогоо түрүүлжэ,
Алдар солоо дуудуулжа,
Сэдьхэл һанаа тэниигээш,
Һуури дээрээ налайгааш.
Нүхэр, ниитэ зонойнгоо
Нашан түгэс алхамһаань
Нилээд гээгдээш, нэгэшье
Нюунгүй сэхээр хэлэнэм
Коммунистда энэ гэм
Хүлисэгдэдэггүй юм.
Харин, аха, Түгэлдэр
Хараад үзыш, эшхэбтэр!
Арбаад шахам эбэртэ
Адуу малаа хамталжа,
Абар табар үгытэй
Айлнууд суглан эблэжэ,
Хорёод жэлэй саада тэ
Колхоз болон нэгэдээ.
Тэрэ сагһаа эхилэн
Түрүүлэгшээр хүдэлөөш.
Ядуу байдал, ганта жэл,
Ангиин дайсадай һомо,
Али олон бэрхэшээл
Дабан гараа һэмш, һана...»
Шунһэн түлеэн галаанхын
Шэрэм нэшэн дүрьенэ.
Шүлһэн шара дабирхайнь
Шаршаганан шатана.
Газаа хагсуу һалхилаан
Гунигтайгаар һэрьенэ.
Орооshодой һэшхэл соонь
Үлеэн байхадал гэнэ...
Үүрэй сайха хирэнһээ,
Орой һүни болотор,
Үелсэнхэн зоноороо
Овин дээрэ хүдэлөөд,
Тэдээнтэеэ дахинаа
Тэндээ клубтаа сугларaад
Мэргэжэлээ эбэлгэн,
Һуралсалаа бэлэглэн,
Соёл, суртаал, бэлигээ
Сасуутандаа үгэбэ.
Һаяханал басаган
Һөөргөө харин ябаба.
Бирагар дэ—мүшэдүүд
Бүрэлзэнэл оройгоорнь
Бүрэг бараг һүүдэрнүүд
Бүрылдэнэ хажуугаарнь —
Уужам һуурин манараад
Унтан байна абяархан
Урин һэбшээн хабарай
Үнэр сагы заяархаа.
Хүүхэйн һонин лекциень
Гээгдэнгүйгөөр шагнадаг,
Түлгүү абань ойрхонон
Тулгуур тулан һалирна.
Уран зөөлөөр зугаалан,
Угаа холуур тойруулан:
«Золнай мүнөө юн гэшэб?
Зонууд яажа эдэлнэб?
Түүхэ домог шудалан
Түрүү ябаа хүн хадаа
Таабари нэн бодолым
Тайлан үгыш» гэхэдэнь,
Юун гээд танда хэлэлтэйб,
Юрэдөө би мэдэнэгүйб...
Жэгтэй энэ наһамнай
Жаргал гээшэл, абамни»
Гэжэ Дулма харюусан
Гайхан ябаал өөрэйгөө.
Үбгэжөөлнай маһаран
Үргэлжэлөөл хөөрөөгөө:
«Зүб даа, хөөхэйм, намхандаа
Зүйтэй харюу үгэбэш.
Зүнтэг, хэнтэг һанаандам
Заяан толо тудуулбаш.

(*Үргэлжэлэлынь хожом гараха*)

*) Үргэлжэлэл. Эхининь 148, 151, 154 ба 157-дохи номерто.

Эвенкнүүдэй жаргалта байдал

...Доодо-Ангарын үндэр ууланууд хормойдохи нютагта эртэ сагһаа хойшо эвенкнүүд ехээр дундаг юм. Энэ оро үсхэбэрилгэ, ангуушадай байралхада тон ...стой. Эндэ һэрюун, элдэб һоно ...ооһодшье тогтонгүй, һэбшээ ...нида туугдажа арилшадаг.

— Эгээл эндэ һуурижая! —гэжэ ...омоо «Хоёрдохи табанжэл» ...хозой түрүүлэгшэ болохо Саве... Шангин үбгэн нэгэтэ суглаан ...рэ хэлээ һэн.

—Шангин зүб хэлэнэ,—гэжэ 80 ...атай Михаил Андреевич Ичидонов дабтаа бэлэй.

—Бидэндэ энээнһээ үлүү газар ...охогүй! — гэжэ Герасим Урон... үбгэн баталан хэлэбэ, — энэ ...ар ехэ баян: элдэб түрэлэй за...д, үнэтэ ангууд элбэг...

Тиин, тэдэнэр хөөрэлдөөгөө гол ...удалда зорюулба. Ехэ улицам... хаагуураа гарахаб, хаанань ...дэй сад эмхидхэхэб, улаан ...гаа али тээнь барихаб гэхэ ...ые зүбшэжэ эхилбэ.

...Мүнөө Михаил Андреевич Ичидонов зуу шахуу наһатай. Тэ...тэй үниинһөө нүхэрлэһэн хүн ар...наһаар дүү, тэрэнь хотон айлда «Герасим баабай» гэжэ хүндэ...дэг.

Тэрэ үбгэн өөрынгөө дархалһан ...одон гааһа ууюулан һууха зуураа, үнгэрһэн сагайнгаа байдалые һанаандаа оруулна.

Соорхой, утаатай хуушан урса гэрээ абаад, манан соогуур тэнэн зөөдэгөө һанана. Баһа нютагаархинайнгаа үбшэн зоболондо дайрагдажа тулидаг байһые, мэхэшэ наймаашадые, тэдэнэй бии болгоһон Душкачаниие, тэндэ эрьюу болотороо архидадаг байһые һанаандаа оруулна...

Бани хадаа эвенкнүүдэй байдалдахи шэнэ культурын үзэгдэлнүүдэй нэгэн мүн. Баниин баригдаһаар 10-аад жэл үнгэрбэшье һаань, тэрээндэ ород фельдшер Рыковаһаа бэшэ хүн ородоггүй байһан юм.

— Банида орожо, зоригоо хухалжа болохогүй, — гэжэ эвенкнүүдтэ бөө номнодог байгаа.

Банида орохоһоо байха уһанда бэеэ угаадаггүй эвенкнүүд олон юм һэн. Урданай барга сагта шажан хадаа эвенкнүүдые тиимээр мунхаруулдаг байгаа.

Мүнөө бани хадаа эвенкнүүдэй ажабайдалай ёһо заншал болонхой. Теэд, эвенкнүүдэй ажабайдалые үшөө олон шэнэ юумэнүүд мүнөө шэмэглэнэ.

Холоднодо тон түрүүн тогтоһон ниитын эмхи зургаанай нэгэн—хүүгэдэй сад юм. Уданшьегүй, фельдшер Рыковадаа тусхай гэр шэнээр барижа үгэбэ. Энэ гэрэй хахадынь — байра, хахадынь — амбулатори болоо.

Улаан гэр баригдаа. Улаан гэрэй нээгдэлгэдэ зорюулһан баярай суглаанда бага-ехэгүй барандаа суглараһан, хүхиһэн юм. Бөө лэ эндэ ерээгүй.

Тэрэ үдэшэ зүжэгһөө гадна, арадай Одёра гэжэ танца ехээр һайхашаагдаһан байна. Танцын эхилхэдэ хүн зон гэр соо багтахаа болишоо. Зарим залуушуул гэрэй газаа танцаяа хэжэ эхилээ.

Жэл үнгэрхэ бүри эвенкнүүдэй тосхон гоё һайхан болон хубилна. Шэнэ модон гэрнүүд олошорно, урса гэрнүүдынь үсөөрнэ. Шэнэ магазин, пекарни баригдаа. Колхозынь худалдажа абаһан моридтоо шэнэ дулаан байра баряа. Огородой бригадынхид тарилгынгаа газарые агротехникын ёһоор утэгжүүлнэ. Һургуулиин наһанай үхибүүд бүхэн һуралсана.

Үнгэрэгшэ жэлдэ Холоднодо радиостанци байгуулагдаа. Мүнөө айл бүхэнэйдэ репродуктор дуугарна. Элдэб олон кинокартинанууд эндэ харуулагдана. Эвенкнүүд өөрынгөө огородой ургаса эдидэг, өөрынгөө үнеэнэй һү уудаг болоо. Эдэ бүгэдэ урдань эвенкын зүүдэндэншье үзэгдэдэггүй байгаа.

Партиин айкомой хүдэлмэрилэгшэд һарадаа хэдэн дахин Холоднодо ерэдэг. Ганюгин Гавриил, Букидаев Павел ба бусад лекци, элидхэл хэдэг, хүндэтэй хүнүүд юм.

Аймсоведэй депутат Гавриил Ганюгин иигэжэ хэлэнэ:

—Һанаад үзэгты, хайшан гэжэ, ямараар урдань ажаһуудаг байһанаа. Хаража байһан оронууднай олоороо үхэжэ үсөөрдэг һэн. Эдеэ хоолгүй, эсэжэ үлдэжэ ябадаг һэмди. Хэрбээ юумэтэйхэн болоо һаашни бөө—үг, шуленга—үг, пристав — үг гэхэ. Ангуушадай үхэжэшье байхада хамаагүй..:

Һанана гүт, манай колхоз юунһээ эхилээ һэм—54 ороһоо. Мүнөө эдэмнай 5 дахин олон болоо! Үниндөө бидэ Доодо-Ангарскда морковь гэжэ мэдэдэггүй аад, мүнөө элбэгээр наймаалдагбди, хүүгэдэйнгээ садта элдэб овощь үгэнэбди. Урдандаа загаһа хахууляар баридаг һаа, мүнөө губшуураар баридаг болообди. Гүрэндөө тушааха түсэбөө жэл бүри үлүүлнэбди. Хэдэ мянган түхэригэй шан гүрэнмнай үгэнэ. Мүнөө бидэ өөһэдэйнгөөшье, хүүгэдэйнгээшье түлөө һанаа амар болообди. Иимэ дээрэһээ, таанадһаа асуухадамни хадаа, манай шэнэ байдалда гол болохо юун гээшэб?

—Парти, Сталин — гэжэ зоной дундаһаа үбгэн Ичидонов альга ташалһан соогуур харюусаа һэн.

М. Смоляков.

Сэлэнгын аймагай Загастайн дунда һургуулида хизаар ороноо шэнжэлэгшэд натуралистнарай кружок эмхидхэгдэнхэй. Тус кружогые Тельманэй нэрэмжэтэ колхозой гэшүүн, дүй дүршэлөөр баян препаратор Эдуард Петрович Пильман хүтэлбэрилнэ.

Нүхэр Пильман хадаа 40 гаран жэлдэ шубуудай, загаһапай ба бусад амитанай мануули хэдэг юм. Тэрэнэй хэһэн мануулинууд манай оронһй олон музейнүүдтэ бии:

ЗУРАГ ДЭЭРЭ: шубуудай мануули хэлгын ээлжээтэ занятие Э. П. Пильман һургуулиин багшанартай үнгэргэжэ байна.

М. Минеевэй фото.

Наран ба одо мүшэд

Планетэнүүд, кометэнүүд ба «унадаг одонууд» хамтадаа наранай системэ болодог. Юртэмсын энэ хубида Наран оройлон байдаг. Тэрэ хадаа тон ехэ температуратай асари томо бүмбэрсэг юм, тиимэ дээрэһээ эгээ бүхэ хайласатай металлнууд тэндэ уурал гү, али газ түхэлтэй болошоһон байдаг. Энэ халуун газ бүмбэрсэгэй хүсэ ехэтэ татаса манай системын бодосуудай ябадалые жолоодожо, планетэнүүдые орбита дээрэнь байлгадаг, тэрээнэй элшэнүүдынь тэдэнэй бараан нюрууе гэрэлтүүлжэ ба дулаасуулжа байдаг.

Наранай системэ бидэндэ тон ехэ юм шэнги үзэгдэдэг, теэд энэ болбол манай харадаг одо мүшэтэ юртэмсын өөдэгүй бишыхан хубинь болодог. Энээнэй эли болохын тула, Юртэмсын тус хубиин багадхагдаһан моделиие ухаандаа тухайлая, тиихэдээ тэрэ модельнай миллион миллион дахин бага болгоотой гэжэ абахабди. Тиихэлээр манай Наран миллиметр хахад хүндэлэбшэтэй, тэдэ һаргаама ялагар монсогорхоной шэнээн байха. Харин планетэнүүдынь тооһонуудай шэнээн байха, тиимэһээ тэдэниие микроскопгүйгөөр хараха аргагүй байха һэн, юуб гэхэдэ тэдэнэр тон жэжэ байхаһаа гадна, үшөө өөһэдөө гэрэл сасаргадаггүй байха байна. Тооһоной шэнээн Газар болбол монсогорхоной шэнээн Наранһаа 15 сантиметр холо байха, харин манда мэдээжэ эгээ холын планетэ болохо тооһоной шэнээн Плутон тус Наранһаа 6 метр зайтай байха һэн.

Тус Нарые тойроод дүтэхэнэнь бидэ бусад гэрэлтэһэн монсогорхонуудые олохогүйбди. Ондоо иимэ нара, ондоо иимэ монсогорхониие олохын тула аяар 40 километр ниидэжэ ошохо ушартай болохо байгаабди. Энэ монсогорхомнай Газарта эгээ дүтын одо мүшэн мүн байха һэн, тэрэ одон Центавр гэжэ бүлэгтэ орошодог. Советскэ Союзда энэ одон тэнгэридэ гарадаггүй, тэрээниие имагтал урда зүгэй оронуудта хаража болохо юм.

Юртэмсымнай моделиин бусад хубинуудта мүн тиимэ байха байна: бишыхан, ялагар, монсогорхон одонууд бэе бэеһээн хэдэн арбаад километр холо зайтай байха һэн.

Томо ехэ дурамбайгаар харахада олон одонууд ганса бэшэ, хоёролжон байдаг: ехэ наран одоноо тойроод нүгөө багашаг наранинь ябажа байдаг, энэнь лэ ехэ һонин юм. Заримдаа тиимэ хани наранuудынь ганса бэшэ, харин хоёр ба үшөөшье байжа байдаг. Тиимэһээ иимэ сложно одонуудые нарата системэнүүд мүн гэжэ хэлэжэ болоно.

Олон одонуудые тойроод бараан бодосууд тусхайлбал планетэнүүд, манай нарые тойрожо ябадаг шэнги ябажа байха ёһотой гэжэ һүүлэй жэлнүүдтэ лаблагдаһан байха юм. Мүнөө хүрэтэр тэдэниие телескопоор хаража шадаагүй, юуб гэхэдэ тэдэнэр угаа холо. Телескопуудай һайжаруулагдахада, тэдэнэрые бидэ харадаг болохобди.

Иимэ болохолоороо, одо мүшэтэ юртэмсэдэ, манай наранай системэ шэнги бусад планетнэ системэнүүд бии байдаг байна.

(«Юртэмсэ хайшан гэжэ бүридэнхэйб» гэһэн, профессор **И. Ф. Полагай** брошюраһаа).

Итальянска ба французска залуушуулай слёт Ниццидэ болоо

ПАРИЖ, августын 17. (ТАСС). Ментонһоо абтаһан мэдээсэлэй ёһоор, залуушуулай эб найрамдалай эстафетэдэ хабаадагшад Италиһаа ерэжэ, үсэгэлдэр франко-итальянска хилэ дээрэ баяраи уулзалга хэбэ.

Итальянска залуушуул факельнүүдые Италиһаа бариһан зангаараа Францида ерэһэн байна. Хилые гаталха үедэнь, итальянска полици факельнүүдыень буляан абажа, унтаргааха һэдэлгэ гаргаба.

Италиин хилэ шадарай французска городуудта,—гэжэ «Юманите» газетын корреспондент бэшэнэ, — эб найрамдалай тала баригшад итальянска залуушуулые ехэ баяртайгаар угтаа. Французска залуушуулай слёдто хабаадахын тула Ницци ерэһэн итальянска залуушуулые бүхы замдань французска арад зон халуунаар амаршалдаг байба.

Ницци ороһон харгы дээрэхи хэдэн олон газарта полицейскэ хаалтын табигдабашье һаань, слёдто хабаадагшад городто орожо шадаһан байха юм.

Эб найрамдалай түлөө тэмсэжэ байгаа французска ба итальянска залуушуулай слёдой нээгдэхэтэй дашарамдуулан Ниццидэ фестивальнууд, выставкэнүүд гэхэ мэтэ эмхидхэгдээ.

Эстафетэдэ хабаадагшад замда ябахадаа Стокгольмско Уряада олон хүнэй гар табюулжа асарһан байна.

Демократическа олон тоото организацинууд слёдые эмхидхэгшэдтэ амаршалгын телеграммануудые эльгээнэ. Тусхайлан хэлэбэл, Италиин коммунистическэ партиин генеральна секретарь Пальмиро Тольятти амаршалга эльгээгээ.

Немецкэ ба французска горнягуудай дайшалхы союз

БЕРЛИН, августын 16. (ТАСС). АДН агентствын Лейпцигһээ мэдээсэһэнэй ёһоор, Лейпцигтэ горнягуудай профсоюзай Центральна делегатска конференциин заседани дээрэ немецкэ ба французска горнягуудай дайшалхы союз баярай оршон байдалда баталагдаа. Немецкэ сүлөөтэ профсоюзуудай Нэгэдэлэй (ОСНП) ба Ажалай бүгэдэниитын конфедерациин (ВКТ) түлөөлэгшэдөөр июниин 15-да Берлиндэ баталагдаһан, эб найрамдал хамгаалхын тула хоёророной хүдэлмэришэдэй хоорондохи дайшалхы союзда Италиин ба Франциин горнягууд нэгэдэнэ гэжэ тусхай мэдүүлгэ соо хэлэгдэнэ.

Кореядэхи событинууд

Корейскэ арадай-демократическа республикын Арадай армиин Главна командованиин мэдээсэл

ПХЕНЬЯН, августын 18. (ТАСС). Корейскэ арадай-демократическа республикын Арадай армиин Главна командовани августын 18-най үглөөгүүр иигэжэ мэдээсээ:.

Арадай армиин частьнууд бүхы фронтнууд дээрэ американска ба лисынмановска марионеточнэ сэрэгүүдтэй үсэд шанга байлдаануудые хэжэ үргэлжэлһөөр.

Арадай армиин сэрэгүүд хадаа авиацяар дэмжэгдэһэн американска сэрэгүүдэй зүгһөө эсэргүүсэлтэ хэхэ һэдэлгэнүүдые эбдээд, добтолгоёо үргэлжэлүүлээ.

Тапудон (Тафудо) худар августын 14-дэ добтолһон Арадай армиин сэрэгүүд дайсанай оборонын шухала узел ба коммуникацинуудай томо центр болохо Тапудон городые сүлөөлөө.

Тус байлдаануудай үедэ Арадай армиин сэрэгүүд хадаа шэнээр бүридхэгдэһэн американска 24-дэхи дивизидэ ба американска 1-дэхи кавалерийскэ (мотомеханизированнэ) дивизидэ тон ехэ гэмтэл хохидол ушаруулаа.

Урда эрьеые зубшан дабшажа ябаа Арадай армиин частьнууд американска 25-дахи дивизидэ ба далайн ябган сэрэгэй отрядуудта сохилто хэжэ үргэлжэлөө.

ПХЕНЬЯН, августын 18. (ТАСС). Корейскэ арадай-демократическа республикын Арадай армиин Главна командовани августын 18-най үдэшэ иигэжэ мэдээсэ:

Арадай армиин частьнууд бүхы фронтнууд дээрэ американска ба лисынмановска марионеточнэ сэрэгүүдэй үсэд шанга контратакануудые дабаад, добтолгоёо үргэлжэлүүлээ.

Урда эрьеын райондо добтолжо ябаа Арадай армиин сэрэгүүд танкова частьнуудаар ба далайн ябган сэрэгэй отрядаар дэмжэгдэһэн американска 25-дахи дивизиин главна хүсэнүүдтэ туйлай ехэ гэмтэл хохидол ушаруулаа.

Тус райондо августын 2-һоо 12 хүрэтэр дайсанай 5 мянгаһаа дээшэ солдадууд ба офицернүүд алагдаһан ба шархатаһан, 2 мянгаһаа дээшэ хүнүүд плендэ абтаһан байна. Иимэнүүд трофейнүүд абтаа гэбэл: танкнууд—29, 155 миллиметрын ехэ буунууд—15, 105 миллиметрын ехэ буунууд—24, 76 миллиметрын ехэ буунууд—7, 60 миллиметрын миномёдууд—40, ракетнэ ехэ буунууд—32, самоходно пушканууд—7, зенитнэ пулемёдууд—30, хүндэ пулемёдууд—43, хүнгэн пулемёдууд—10, автомадууд —400, винтовконууд — 2.000, автомашинанууд—400-һаа дээшэ ба ехэхэн тооной сэрэгэй һомо хэрэгсэлнүүд абтаһан байна.

Зүүн эрье дээрэ добтолжо ябаа Арадай армиин частьнууд, дайсанай хэдэ хэдэн контратакануудые дабаад, добтолгоёо үргэлжэлүүлжэ байна.

Бусад фронтнууд дээрэ үсэд шанга байлдаанууд үргэлжэлһөөр.

США-гэй конгресстэ һунгалтын урда тээ

НЬЮ-ЙОРК, августын 17. (ТАСС). Кореядэхи событи США-гэй конгрессэй һунгалтые богони болзороор хойшолуулһан байна. Демократическа ба республиканска партинууд корейскэ арадта эсэргүү агресси дэмжэхэ хэмжээябуулгануудые гол түлэб эрхилжэ байна. Гэхэ зуура, һунгалтанууд болотор гурба һара хүрэхэгүй сагай үлэһэн туладань, Уолл-стридэй агрессивнэ программые бэелүүлхэ эрхын түлөө тэмсэл хоёр партинуудай хоорондо хурсадаа.

Республиканецууд Хикенлупер, Лодж, Смит ба Уайли гэгшэд тусхай мэдүүлгэ августын 13-да тунхаглаба. Трумэнай правительство һүүлэй табанжэл соо, илангаяа Алас Дурна зүгтэ «коммунизмтай» ёһотой шангаар тэмсээгүй гэжэ тэдэнэр мэдүүлгэ соогоо заана.

Кореядэ американска сэрэгүүдэй илагдажа байһан ябадалые Алас Дурна зүг тушаа Гүрэнэй департаментын ябуулһан политикын гэм гэнэ.

Мэдүүлгын авторнууд хадаа Кореядэ хэгдэжэ байһан агрессиие һайшаахаһаа гадна, мүн энэ хорото аашые хамаг шадалаараа дэмжэхэ тухай уряалдаг ба республиканецууд, демокрадуудаа үлүү һайнаар Уолл-стридэй программые бэелүүлжэ шадаха һэн гэһэн һанамжануудые хэлэдэг байна.

Эдэ мэеэрхэлдээе шэнжэлхэ зуураа, гадаадын политическэ асуудалнуудые зүбшэн хэлсэлгэ һунгалтын урда тээхи кампаниин центртэ байхань элеэр харагдана гэжэ Ассошиэйтед Пресс ба Юнайтед Пресс агентствонүүдэй корреспондентнүүд мэдүүлнэ.

Кореядэхи событи хадаа һунгалтануудай урда тээхи кампаниин гол проблемэ болохо гэжэ «Нью-Йорк Таймс» газетэ редакционно статья соогоо мэдүүлнэ.

Коммунистическэ парти хадаа гол хоёр партинуудай ябуулга элирүүлгые үргэлжэлүүлжэ, эб найрамдалай түлөө тэмсэлээ шангадхажа байна. Прогрессивнэ парти мүн иимэ үзэл баримтална. Прогрессивнэ партиин түрүүлэгшэ, Миннесот штадай губернатор байһан Бенсон гэгшэ Уоллесэй тушаалһаа арсабашье, би тушаалдаа үлэхэб гэжэ мэдүүлээ.

Гэгээрэлэй хүдэлмэрилэгшэд[...] уласхоорондын нэгэ[...] табадахи конферен[...]

ВЕНА, августын 12. (ТА[...] оронуудай түлөөлэгшэнэрэй баадалгатайгаар гэгээрэлэй [...] мэрилэгшэдэй Уласхоорон[...] гэдэлэй табадахи конф[...] (профсоюзуудай Бүхэдэлхэй[...] дерациин үйлэдбэриин таһа[...] лоод дүүрээ. Конференци [...] Нэгэдэлэй бюрогой тоосоото[...] хэлые ба «Эб найрамдалай [...] тэмсэл тухай», «Багшанара[...] териальна байдал тухай» [...] хэлнүүдые зүбшэн хэлсэбэ.

Эб найрамдалай түлөө т[...] ба Стокгольмско Уряада га[...] биха хэрэгтэ багшанарай [...] тодорхойлһон резолюци [...] ренци дээрэ баталагдаа. [...] бэшэ, харин эб найрамдала[...] лөөр залуу үетэниие хүму[...] гэдэ туһалха ба гэгээрэлэй [...] мэрилэгшэдэй бүхы прогре[...] организацинуудай эб найрам[...] түлөө тэмсэлые улам шанга[...] гэжэ конференци уряалба.

Конференци хадаа капита[...] ческэ оронуудтахи гэгээрэл[...] дэлмэрилэгшэдэй ажабайдал[...] жаруулхын түлөө тэмсэхэ [...] резолюци мүн лэ баталан [...] байна.

Уласхоорондын хүдэлм[...] дэй хүдэлөөнэй интересһэ[...] һан хүнүүдээр мүнөө толгой[...] жо байгаа Югославиин ба[...] рай организациие гэгээрэлэй [...] дэлмэрилэгшэдэй Уласхоор[...] нэгэдэлһээ гаргаха гэһэн ре[...] циие конференциин деле[...] нэгэн дуугаар һайшаагаа.

Конференци болбол гэгэ[...] хүдэлмэрилэгшэдэй Уласхо[...] дын нэгэдэлэй түрүүлэгшээр [...] фессор Анри Валлониие, гене[...] на секретаряар Поля Деланд[...] шые дахин һунгаба. Нэгэ[...] веци-түрүүлэгшэнэрээр СС[...] Хитадай, Латинска Аме[...] оронуудай түлөөлэгшэд һунга[...]

Американска прогресси[...] 56 ажал-ябуулагшадые[...] түрмэдэ хааха һанаата[...]

НЬЮ-ЙОРК. (ТАСС). [...] американска ябуулгануудые [...] дэхэ комиссиие «хүнд[...] гүй» гэжэ прогрессивнэ [...] ажал-ябуулагшадые, түл[...] шэдэй палата гэмнэбэ. 218 [...] дэй сугларха кворумай хүс[...] ороогүйшье һаань, палата [...] энэ хэрэгые яаралтайгаар ха[...] үргэлжэлөө. 56 гэмнэгд[...] сүүдлэгдэхэ ба түрмэдэ хаа[...] аюулда ороод байна.

Тэдэнэрэй дунда: Гав[...] «коммунистнуудай нэбтэрэн [...] һон» тухай хэрэг хаража [...] үедэ антиамериканска [...] ябуулгые мүрдэхэ комиссяар[...] нолулуһаа дуудажа асара[...] 39 гэршэнэр; 4 эрдэмтэд [...] маниц, Бом, Фокс ба Хиски [...] най үедэ атомна энергидэ х[...] тай ажалда байгшад); Сан-Ф[...] цискодо ООН-эй конфере[...] болохо үеэр советскэ офици[...] нюурнуудтай уулзаһанай т[...] антиамериканска ажал-яб[...] мүрдэхэ комиссяар гэмнэг[...] Луиза Брэнстен; «Дейли Уо[...] газетын директор Барт; эле[...] радио промышленностиин х[...] мэришэдэй бэеэ даанги нэгэд[...] профсоюзай 7 сотруднигууд [...] соно.

Харюусалгатай редакто[...] орлогшо Ц. Б. БУДА[...]

МҮНӨӨДЭР УЛАН-УДЭД[...]

Гүрэнэй Бурят-Монголой Л[...] нэй ордено оперо ба ба[...] театрта — «Энжэтэ хурим» [...] шын 9 часта.

«Прогресс» кинотеатрта — [...] хословацка уранһайханай [...] фильм **«Хуушан Прагын** ге[...] **нууд»** 12—2—4—6—8—10 час[...] та, **«Түмэр баг»** үдэшын 12 ч[...]

«Эрдэм» кинотеатрта — [...] **саардаһан парус сайбалзана»** [...] рэй 11—1 часуудта, **«Дунайн** [...] **гэн»** 3—5—7—9 касуудта.

Республикын киноустановконуудай[...] экранда уранһайханай[...]

„Нюуса мисси“

гэжэ шэнэ фильм гараханы[...]

Сценаринь К. Исаев ба[...] М. Маклярскиин. Миха[...] Роммын постановко.

Рольнуудта: *М. Комиссаров, [...] Вечеслов, В. Кузьмина, В. Ма[...] ров. А. Грибков, А. Чебан, В. С[...] вельев, П. Березов, Б. Белокур[...] М. Перцовский, А. Пелевин, М. В[...] соцкий, П. Гайдебуров, В. Гард[...] Н. Рыбников, Н. Тимофеев, А. К[...] лов, Л. Фенин, Б. Пектер; Н. С[...] бодин, В. Готовцев, М. Янш[...] Н. Светловидов, И. Соловьев А. А[...] тонов, Г. Георгиу* гэгшэд наади[...]

Ленинэй орденто «Мосфильм[...] 1950 оной үйлэдбэри.

ШЭНЭ ДАЙНАЙ АЮУЛДА ЭСЭРГҮҮ ТЭМСЭЛЫЕ ШАНГАДХАХА!

«Бата бэхи эб найрамдалай түлөө, арадай демократиин түлөө!» гэжэ газетын ээлжээтэ, 31 (91)-дэхи номер августын 4-дэ Бухарестдэ гараа.

Газетэ болбол языкознаниин асуудалнуудаар бэшэгүүдтэ («Нүхэдтэ харюу») **И. В. Сталинай** үгэһэн харюунуудые тунхаглана.

«Шэнэ дайнай аюулда эсэргүү тэмсэлые шангадхаха!» гэһэн гаршагтайгаар газетэ болбол дэлхэйн элдэб оронууд дотор эб найрамдалай тала баригшадай хүдэлөөнэй шангадажа байһан тухай, Стокгольмско Уряада гар табиха кампаниин шэнэ амжалтанууд тухай информаци үгэбэ.

«Хитадтахи агууехэ демократическа хубилалтанууд» гэһэн түрүү бэшэг соогоо газетэ иигэжэ бэшэнэ:

«Империалистическэ дарлагшадые ба тэдэнэрэй гоминдановска хүлһэншэдые илаһан хитад арадай илалта хадаа агууехэ түүхэтэ событи мүн болоо. Энэ илалтань империалистическэ лагериие һуларуулаа, тэрэнэй колониальна тылые һандаргаа, эб найрамдалай, социализмын болон демократиин лагериие горьтойгоор бэхижүүлээ. Антиимпериалистическэ лагериин хүсэнүүд империалистическэ лагериин хүсэнүүдтэ орходоо үшөө ехээр ургаа».

Үнгэрэгшэ жэлэй намар Хитадта байгуулагдаһан Арадай центральна правительство орон дотороо нормальна ажабайдал эмхидхэхэ талаар тон ехэ хүдэлмэри хэжэ, горьтойхон амжалтануудые туйлаа. Түрүүшын шухала үрэ дүнгүүд түйлагдаа гэбэл: нютагуудта засагай шэнэ органууд байгуулагдаа, Советскэ Союзтай эбтэ хани барисаан тогтоогдожо, хэтэ мүнхын хани барисаан тухай договор Советскэ Союзай ба арадай демократиин оронуудтай баталагдаа. Реакцида эсэргүү дайн ороной континентальна хубида гол түлэб дүүрээ, Тибет болон Тайваниие сүлөөлхэ хэрэг үлөөд байна.

Хитадай арадай правительство оронойнгоо экономическа ажабайдалые һэргээн бодхоохын ба хүгжөөхын тулада героическа хэмжээнүүдые абана. Тус правительство финанснууд болон бүхы экономикые хүтэлбэрилхэ хэрэгые гартаа абанхай. Оршонууд болон гаршанууд дотор баланс туйлагдаа, инфляци болюулагдаа, үнэ сэнгүүд стабилизировалэгдээ. Шэнэ засаг болбол үһанай үерһөө хохидоһон олон миллион хүнүүдтэ угаа ехэ туһаламжа хүргэнэ, ехэхэн ирригационно хүдэлмэринүүдые ябуулна. Хитад дотор үзэгдөөгүй ехэ хэмжээтэй культурна революци дэлгэрнэ. Хэтэ заяанай зобоһон ба дарлагдаһан арад эгээн түрүүшынхеэ үзэг бэшэгтэ, эрдэмдэ һураха аргатай болоо. Шэнэ һургуулинууд байгуулагдана, үзэг бэшэг мэдэхэгүй ябадалые усадхаха тушаа ехэ хүдэлмэри ябуулагдана, харанхы мунхаг, шажанда шүтэхэ гэхэ мэтэ ябадалда эсэргүү тэмсэл эхилээ. Гүрэн болбол национальна үсөөнхидые ехээр дэмжэнэ, тэдэнэрэй адли эрхын политика ябуулагдана. Гүрэниинь арадай элүүрые хамгаалга эмхидхэхэ тушаа хүдэлмэри эхилээ гэбэл: ажалшадта зорюулагдан хэдэ хэдэн мянган больницанууд болон медпунктнууд, санаторинууд болон амаралтын гэрнүүд байгуулагдана. Эдэ бүхы хадаа өөрынгөө арадай правительствые хүсэд эршэ зоригтойгоор дэмжэгшэ хүдэлмэришэд болон таряашадай үргэн олониитын эдэбхиие үүсхэнэ.

«Хитадай арадай правительствын шухалын шухала зорилго хадаа аграрна реформо хэхэ ябадал мүн болоно» гэжэ газетэ бэшэнэ.

Хитад гээшэ феодализмын тон ехэ үлэгдэлнүүдтэй газар таряалангай орон байһаниинь мэдээжэ. Хитадай 475 миллион ниитэ арад зоной 410 миллион хүниинь хүдөөгэй арад зон болоно. Хүдөөгэй арад зоной 10 хүрэхэгүй процентнь болодог байһан помещигууд болон баян таряашад мэнэ һаяхан болотор бүхы газарайнь 80 шахуу процентые эзэмдэдэг байгаа, тиихэдэ хүдөөгэй зоной 90 процентнь болодог үлэгшэ таряашадынь газарайнь миил 20 процентые эдлэдэг байба. Хэтэ заяанһаа хойшо байдаг газар эдлэлгын энэ журам хадаа хитад арадые хайра гамгүйгөөр мүлжэлгын, тэдэнэрэй үгытэй ядуу ба гуйранша байдалай үндэһэ һууринь мүн.

«Хитадтахи аграрна реформын ямар ехэ үндэһэн хубилалтануудые хэхэ байһыень сэгнэжэ хэлэхэнь бэрхэ байна гэжэ газетэ үргэлжэлүүлнэ. Хитад арад өөрынгөө социальна хүгжэлтэ дотор богонихон болзор соо урагшаа тон ехэ алхам хэхэ байна. Агууехэ орон дотор помещигүүдэй газар эдлэлгэ усадхагдажа, газаргүй ба бага газартай хэдэн зуун миллион таряашад помещигүүдэй конфисковалагдаһан газарые абаха байна. Реакциин гол түшэгынь бологшо помещигүүд Хитад орон дотор усадхагдаха байна. Демократиин таладахи политическэ хүсэнүүд эрид ургаха. Хитад хадаа ороноо индустриализацилхын тулада база байгуулха ба урагшаа, социализм тээшэ саашадаа дабшахын тулада зам нээхэ байна. Хитадтахи аграрна реформо хадаа гоминдановска реакциие бута сохиһон ба Хитадай Арадай республикые байгуулһанһаа дутахагүй ехэ нүлөө Востогой бүхы оронуудта халдааха байна. Востогой арадууд, тэрэ тоодо Индиин агууехэ арад болбол феодальна дарлалтаһаа ба империалистическэ богоолшолгоһоо сүлөөрхэ замаа Хитадай дүй дүршэл сооһоо олохо, мүлжэгшэдтөө эсэргүү эршэмтэй шанга тэмсэлдэ үшөө ехээр зоригжохо байна».

Түрүү бэшэгэйнгээ түгэсхэл дотор газетэ иигэжэ бэшэнэ: «Хитад арад өөрынгөө агууехэ орониие эб найрамдалай хүсэн түгэс хэрэм болгоно. Хитад арад дайн сэрэгтэ дурагүй, эрхэ сүлөөгэйнгөө түлөө эршэмтэй шангаар дайлалдаа. Гайхамшагта илалтануудаа батадхахын тулада, демократическа агууехэ хубилалтануудые хэхынь тулада хитад арадта үни удаан ба бата бэхи эб найрамдал хэрэгтэй. Тиимэһээ хитад арад дэлхэй дээрэхи бүхы прогрессивнэ хүсэнүүдтэй хамтадаа эб найрамдалай түлөө, шэнэ дай үүдхэгшэдтэ эсэргүүсэ эрид шангаар тэмсэхэ байна».

«Демократическа Германиин Национальна фронтын зорилгонууд тухай» гэжэ статья соогоо Германиин Социалистическэ единэ партиин Центральна Комитедэй түрүүлэгшэ **Отто Гротеволь** гэгшэ Германи тушаа англо-американска империализмын булимтаралгын, агрессивнэ политикые элирүүлэн сохино. Немецкэ арадай национальна эсэргүүсэлтэ бүхы талаараа дэлгэрүүлэгдэхэ ёһотой гэжэ автор тэмдэглэнэ.

Потсдамска хэлсээе баруунай империалистнуудай эбдэжэ байһан ушарһаань «Баруун Германи дотор эзэмдэлгын засагуудай заабаринуудые хэншье дүүргэхэ ёһогүй. Национальна эсэргүүсэлтын манай эрхэ иимэ байна, яахадааб гэхэдэ энэ эсэргүүсэлтэ хадаа эрхэгүй байдалда эсэргүү байна бшуу» гэжэ Гротеволь мэдүүлнэ.

Немецкэ арадай түрүүшын ээлжээнэй шухала зорилгонь хадаа эб найрамдалай түлөө тэмсэл, национальна сүлөөлэлтын түлөө ба демократическа Германиин нэгэдэлэй түлөө тэмсэл мүн болоно гэжэ статья соо заагдана.

«Уругвайн Компартиин XV съезд» гэжэ нэрэтэйгээр Уругвайн компартиин генеральна секретарь **Зүхенио Гомес** гэгшын статья газетын номерто толилогдонхой.

«Албаниин Арадай республикада эсэргүү Титын фашистска бүлэгэй дайсан харша хүдэлмэри» гэжэ нэрэтэйгээр Албанска ажалай партиин Центральна Комитедэй секретарь **Мехмет Шеху** гэгшын статьяе газетэ тунхаглаа.

«Кореядэ американска интервентнүүдэй хэжэ байһан шуһата аашануудта эсэргүү!» гэжэ редакционно статья, **Ян Марек** гэгшын «Политическэ тэмдэглэлнүүд», партийна хронико болон информаци тэрэшэлэн газетэдэ толилогдонхой.

РЕДАКЦИИН АДРЕС: Улан-Удэ ул. Ленина 26. (ТЕЛЕГРАФНА АДРЕС: Улан-Удэ Унэн). ТЕЛЕФОНУУД: отв. редактора—23; АТС—1-80, зам. отв. редактора—7-85; отв. секретаря 3-23; отделов партийной и комсомольс[...] жизни культуры и быта—4-52; пропаганды и агитации — 7-85; сельского хозяйства промышленности и транспорта—6-84; переводов — 3-23; писем трудящихся и информации—6-84 (2 зв.): об'явлений 2-64 (2 зв.); Для междугородных переговоров — 16.

Н—02368. Типография Управления полиграфии, издательств и книжной торговли при Совете Министров БМАССР. Тираж 10.00[...]